

Ауылдык Коммунасы

1932г. 5-6-7

ауыл — кәтәпхана

УЛЬНЫН КОМУНИСТ

Қазақстан өлкелік
партия комитетінің
партия—кәсіпшілік журналы

Ортақ партия
комитетінің баспасы
„ПАРТЪЗДАТ“

ҚАЗАҚСТАН ОҚ
БҮЛІМ

№ 5-6. 15 ноябрь—1 декабрь
1932 г.

Бағасы 30 тиін.

АЛМАТЫ—МОСКВА

18/2504

АУЫЛ — КӨМӨНЕСІ

Партийно-массовый журнал
Казахского крайкома ВКП(б)

Қазақ. өлкелік партия комитетінің
партия—көрсілік қоғамы
Аянда екі рет сығарылады 1—сы сығаруы

„АУЫЛДЫҢ КОММУНИСТ“

№ 5-6

15-ноябрь — 1 декабрь 1932 г.

№ 5-6

Ауылда қалқоздың көлемі қандай болуына керек?

Осы уақытта ауылда өте ірі қалқоздар бар. Отырарсы ауылды ылай қойғанда, көрселі сала көрселі авдандарда „гиганттар“ қалқоздың барлығын білеміз. Қармақсы сала-көрселі авдан. Міне, сол Қармақсы авданында 1000 уйден қурылған қалқоздар бар. Сол 1000 уйлік қалқоздың біревіне екі ауыл кеңесінің елі қарайды. Ғана бір қалқоздың ішінде екі ауылдық кеңес бар көрінеді. Осы екі тайр ел бір қалқоз болып ұйымдасуына өздері тіленді деп кім ойлайды? Әрине, олай деп ойлауға болмайды. Мұның ауыл ғана авдан басшыларының ұюғаны мен болған қалқоз екендігі аңғар тұр.

Ауыл ғана авдан басшылары мұндай ірі қалқоз қуруына неге қумарланды? Ірі қалқоздан сығартып пайда бар ма? Міне, осы сұрақтарға саяр беріп өтейік.

Ауыл ғана авдан басшыларының ірі „гигант“ қалқоз қуруына қумарлануларының екі түрлі себебі бар:

Бірінші, қалқоздардың саны аз болса басқаруына оңай болады деп ойлайды. 30-40 қалқоздың орнына 5-10 қалқоз болса, өкіл жігерінде 30-40 кісінің орнына 5-10 кісі жана жігерге болады. Қалқоздың басшыларының ішінде таңдап қойылуы болады. Қалқоздарды аралағанда тер-тез аралар сығартуға болады деп ойлайды басшылар. Бірақ олар аңғармайды. Мәселенің бірі қалқоз көрінісіне әкелінеді. 10 сағат қалқозды бір қалқоз қылып, 10 басқарманың орнына бір ғана басқарма сайлап, іс қылғанды деп ойланды, олардың аңғарғандықтарын көрсетеді. Үйткені, қалқоздың іріленгенінен, оның қор қарсы, үй саны

өзгермейді. Қалқоздың ең қырды қуымы; іскі іс тәртібі, еңбек ұйымдасуы ісі аңғарылмаса қылғанды.

300-400 уйден, қала берсе, 100 уйден, 700-800 сағат сағатым қылғанды сайлап отырып қалқоздың еңбек ұйымдасуы ісі қандай болмақ. Ғана мұндай қалқозда ес бір еңбек ұйымдасуы ісі болмақ емес. Мұндай, қалқозда іскі іс тәртібі болуына мүмкін емес. Олай болса, мұндай қалқозда ізделіні қуымы істелген қуымы еңбек қуымы сағаты есептеуге мүмкін емес. Сондықтан мұндай қалқозда табы еңбек қуымы қарай болуы қуымы аңғар, ғана болуының іскі қуымы кылғанды. Қылғанды аңғарғанда, мұндай қалқозда бай—қулақтардың қуымы кылғанды болып солардың тілегі іскі қуымы орнауына толық мүмкіндік болады. Үйткені авданың оларға басшылық істеліні „қылғанды мен“ қалқоз басшылығына ауылдық қуымы қылғанды. Қалқоз басшылығы, қалқоздың қеке біріншілерінің қуымы сайлап, сағаты сайлап сағаты, басқарып отыруына тістелі. Бул сығарты қор қарсының ұзыны 40-50 сағатым, көлінені 20-30 сағатым қылғанды деіні қылғанды қатқан қалқоз қуымының, қалқоздың „тыркілікті“ біріншілерінің қуымы сайлап, сағаты сайлап басшылық істелге бола ма? Әрине, қоқ. Болмайды. Бул аңғарғанды „гигант“ қалқоздардың бірінші дәлілерінің іс бір дәлісі бірі қылғанды, бос сандық екендігі аңғар көрінеді.

Екінші. Қазақ ауылында қуымы қалқоздың қылғанды біткен қоқ. Әліде болса, қуымы атауы болып, табы істеліні бар. Бір

kickene ruvda adamdar bir qalqozğa uյmдasa, qalqozcylarda taptyq sanasyn ruvcyldь qaldьoь çeһip ketedi. Sondaqtan kickene qalqoz ruv, ata çəni men qurьlojan qalqoz volьp, cьojadь dep dəleldejdі „gijgentciler“. Bul qavьptan qutyluvda çolьn izdejdi. Aqьp ajaçьnda, bir nece ruvda adamdarьnyь vasьp qosьp, qalqozdь irilendiryv kerek, sonda çana qalqozdь ruvcyldь bьp ralbьnyь qavьpnan qutqaruvçya voladь dep ojlajdь. Əyine, bul durьs emes. Avьldaçь qalqozdarda ruvcyldь qaldьoьnyь qavьpь varьoьp, ras, viraç, onan qutyluvda çolь qalqozdь irilendiryv men tavьlmajdь. Ruvcyldь qavьpnan qutylamьz dep, qalqozdь irilendiryvge trьbsatьndaçь qateleskendikteri tuvralь Galacəkin çoldas vьlaj degen volatьn:

„Kej vijevler istin vajьvьna tьstnevьj, ruv qalqozь dep vosqa kəkijdі. Eger, bir əkimcilik avьlda adamь bir ruv elden qurьlsa, ruvcyldь avьlda qalqozdь sol ruvdaçь eldinq caruvalarьnan qurmaj volmajdь. Olaj volsa, ruv qalqozьna qarьmьz dep çurgenderdik vos sandьraç. Kej bir çala əkimciliktі qoldanuvçylar bul məseleni, avьl kəçesterin ja qalqozdardь ykėjtyv çolь men cecip, sonьd araxьnda tyrlі ruv eldi qosьp çiserip, bir nece ruvda caruvalarьnan qalqoz qurmaj voladь. Munьd nətiçesində rajda orьna zyjan çoçadь. Bulaj etkəndə ruv talasьnyь kьcəjetin ne olar tьstnevьjdі. “(Galacəkin “Qazaq avьlьndaçь qalqozdasuv məselesi tuvralь”)

Ruvcyldь bьp ralbьnyь qutylamьz dep, qalqozdь irilendiryv çolьn qoldanьp catarьp çurgender ruv bьp ralbь, ruv tartьsьn kьcəjtьvge çəçdaj tuvoçzatьndьoь davьsьz. Olar qalqozdь uյmдastьruv, caruvacььq çəçtarьn pьçajtuvdь uqrajdь. Sondaqtan, osь aytьlojan qatəliktege kezdesip otьr. Rasьnda, qalqozdь ruvcyldь bьp ralbьnyь qutqaruvda çolь qalqozdь orьnsьz irilendiryv men emes „qalqozdь uյmдastьruv caruvacььq çəçəpnan pьçajtuv men tavьldь. Bul məsele tuvralь Galacəkin çoldas çəçarьda aytьlojan sөzində: „ruvcyldь qaldьoь qalaj çojьladь, qalaj çojьp çatьr? Buçjan çavarь verejin. Biz ruv caruvalarьn qurьlojan qalqozda aralarьnan vajlardь quvьsa, əndiris viyçədilerin durьs qurьsa, tavьstь eçvektinq sanьna çana sarasьna qaraj volьse, ruv vasylarьnyь qanavь çojьladь. Turьmьs əzgeredi. Əndiris qatьnastarь ruvcyldь negiz ven belgilenvej avьl caruvacь-

ьq ərtel ustavь negizi men belgilendi“ degen volatьn. Mine, bul aytьlojandardan „gijçənt“ qalqozcylarda eknci dələderində ic birdəlel sьjçь çəç, vos sandьraç ekendigi aсьq kəçinedi. Bul məsele çəçninen partьjanyь eçvəç aytьlojan nusqavь var. Mine, sonь durьs, vulçьtraj qoldanuv kerek. Sonda çana avьldь qalqazdastьruv məselesi durьs ceciledi. Əkelik partьja kəmiştetі eziniç 1932-çyl 5-nojavirdegi „qalqozdь usaqtav tuvralь“ degen qavььsında vьlaj degen: „Mal caruvacьььv vasьm avdandardəçь (kəçpeli çala kəçpeli) tozdь çana saqtalьp çalatьn avьl caruvacьььv ərtelininq mөлçeri 65-75 yj caruvada dejin volьp, 4—6 caruvalas avьldan uյmдastьruv, çer kəlemi qalqoz çerinin ortalyçьnan 2—4 kьjlometirge dejin, eç ylken volçanda 5 kьjlometirge dejin çana voluvь kerek,“ delingen. Osь mөлçer əvden durьs kəçsetilgen. Qalqozdь mөлçeri osьndaj volçanda çana durьs vasqaruvçya mymkindik voladь. Sonda çana, qalqozda eçvəkti durьs uյmдastьruvçya mymkindik voladь. Sonda çana, qalqozdь eçvəkti uյmдastьruv caruvacььq çəçtarь pьçajtyladь. Sonda çana, ruvcyldь qaldьoьnyь tamьrьna valta savuvçya çəçdaj tuvadь. Mine, endi bul məsele tьstiniktі volçjan cьoçar dep ojlajmьn.

Bul arada məsele kəçpeli, çala kəçpeli avьldar tuvralь çana aytьlojan sьjçəty. Sondaqtan otьrəçь avьldarda qalqozdь kəlemi çandaj voluvçya kerek degen suraç tuvadь. Bul çəçninen əkelik kəmiştet qavььsında vьlaj delingen. Birinci, pəçəke reti men emes, 10-15 volьp çazaçьnyь vurьnoь avьlь (caruvalas avьl) retində otьrəçьlanojan avьldardaçь qalqozdь kəlemi çəçtarь pəç aytьlojan kəçpeli çala kəçpeli avьldaçь qalqozdardь kəlemindeç voluvçya kerek. Oday ic bir aytьmasь çəç. Ekinç, pəçəke rni men çala salьp otьrəçьlanojan elderde 100-200 yje dejin caruvadan quralojan qalqozdar eç çolajь dep tanьlojan. Bul Pəçəkelidə otьrəçь elderde 200 yje arььq caruvadan qurьlojan qalqozdarda iri qalqoz, sondaqtan onday qalqozdar qurьlaьn volьsьn dep, əkelik kəmiştet nusqavь verip otьr.

Avьldaçь qalqozdь kəlemi çandaj voluvçya kerek degen suravçya veretin çavavьmьz osь. Bul məseleni avьl kəmənesteri eçvəç eçvəç uçuvlarь kerek.

Çer men pajdalanuv tuvralь ykimet qavlyсь ne ajttь?

Өктөвир төңкеристинен бурьп çerge qoça; алравьт vajlar, qulaqtar edi. Olar çerdin eñ corajly pajdalyсьна ije volьp, mylijen degen eñbekci qara caruvalaryсьnь eñbegin çer, qanьp soguvda edi. Qazaq avьly çaqdajьna da naqьz qьmbattь çerler vajlardьnь qonьсь voluvьсь edi.

Uь Öktөvirdin çenip cьquvь arqasьnda pьvrik, zavьttar, çer—memleket qolьna keçti. Tek öktөvirdin çemisi arqasьnda qana eñbekcilerge cьn çaqсь çer men pajdalanuvoja mymkindik tuvь.

Kəmynes partьjasьnьnь Lenincildik sajasatь çyzege asuv arqasьnda, kəzirde burьnoь mylijendegen vьtьrañqь uvaq caruvalar ornьna virlesken, satsьjaldbь tyrdegilik iri caruvalar ornar oтьp. Mьndaqan qalqozdar, sapqozdar qurьlyp oтьp. Qalqoz, sapqozlardьnь çenip cьquvь arqasьnda Keңester odaqь satsьjaldbь çolda əvden vekip, pьqajьp oтьp.

Bykil keңester odaqьndaqь çerdin 80-90 pьrsenti qalqozdar qolьna kecip oтьp. Syjitir avьl caruvacьlyoьnda qalqoz qurьlyсь eñ iri irgesi kyc volьp oтьp. Bul çaqdajlar qalqoz caruvacьlyoьnь sapasьn ənimin artьrьp, əgiranəmdik oьlymьnьnь tavьstarьn tolyq pajdalanьp, ol caruvanь naqьz mədenijet çol men alьp varuv mindetin aloja qojьp oтьp.

Burьnoь çeke caruvalar çaqdajьnda bul mindetti çyzege asьruvoja mymkindik qьyn edi. Çeke mençikti caruva qalьvьrda birevge çer alьstan, birevge çaqьnnan, birevlerge çerdin cьrajlyсь, birevlerge qunсьz çer tijyvcı edi.

Budan vajlar pajdalanьp kelgen edi. Çerdi ər kim ultaraqtaј etip volip alojan kezde, oьlymьnьnь, teqniьkenin tavьstarьn çyzege asьruv mymkinde emes edi.

Sol sьjaqtь qalqoz qurьlyсьnьnь alojacqь dəvirinde eñbekciler kərciligi aqьlyp, birinen sonь biri qalqoz qatarьna qozьlyp oтьrojan mezgilde, olardьnь kərciligi qalqoz qatarьna uьmьdasьp volmaqan kezde çer egin turaqtь qьlyp velgiler berevge mymkin emes edi.

Kəzirde avьldaqь eñbekci qara caruvalardьnь kərciligi qalqozoja uьmьdasьp voldbь, negizgi avьl caruvacьlyq avdandarьnda çappaј kəlektiptendiryv negizi men vaj-qulaqtь tap esevinde çojuv mindeti çyzege asьp oтьp.

Mine bul çaqdajda qalqozlardьnь çer men pajdalanuvьna turaqьlyq çasav məselesi asa mañzdbь mindet volьp, esepteledi. Sondьqtan odaqьlyq ykimet bul məsele tuvralь Sentөvir ajьnda ajьyqca qavlyсь cьqarьp oтьp. Qalqozlardь uьmьdastьruv, caruvacьlyq çaqьnnan pьqajьtuvda bul qavlyсьnьnь mañzь ote zor. Bygin tañdaqь avьl caruvacьlyoьnь majdanьndaqь eñ uьl mindet caruvanь sapasьn kycejtyv, eginin cьqьmьn molajtuv. Bul mindetti otevge avьl caruvacьlyoьnь tirəktirlendiryv, məciьne endiryv çumьсьnьnь kyn saјьn əsyvi, arkenldevi erekce çaqdaj tuvoyьzьp oтьp. Oсь çaqdajlardь pajdalana oтьrьp qalqozcьlar kərciligi çer əñdev, çer çaңartuv, aram cөpter men kyresyv, kəp nəvətti egiske kecyv çumьсьn kycejtir, çumьсьcь qara јcaruva ykimetinь vergen çerin durьs pajdalana vilyvleri kerek. Mine ykimettin qalqozcьkərciligininь aldьna qojьp oтьrojan mindeti.

Biraq bul mindetti tolyq çyn zege asьruvoja vizdin çergilikti uьmьdarьmьzdbьnь kərciligi kəpe—kənev kedergi çasav oтьp.

Məselen qalqoz—pajdasьndaqь çerdi əkimcilik çolь men sapqozdaroja alьp bereyv, volmasa qalqozcьlardьnь pikiri men eseptespeј olardь irilendiryvimiz, volmasa uьsaqtajmьz dep qalqozlardьnь çerinin cek arasьn cьjь əzgetedi—de oтьradь.

Qalqoz qatarьnnan cьqqan adamdar volsa olaroja qalqoz çerinen kesip picip bere-di. Munьnь vəri qalqozlardьnь çeri men pajdalanuvьna turaqьlyq çasav ornьna, olaroja senimsizdik tuvьradь.

Çerdi ondap, çaңartьp, kəp nəvətti egiske kecip, mədenijet çolь men pajdala-

naşın dese, ol çerdin özində turaqıt volı, qalıvoja qalqozcylardın kəzi çetpejdi. Sondıqtan olardıń çerdi durıs pajdalanuvına ıntası volmajdı.

Bızdıń çergiliktı uşındarımızdın bul məseleniń mañızına tısınbegeđigin sıpat-tajıtın bir nece pəktiler kərsetejik:

1) Bıyl ətken çazoı—tıroı egis navqanı kezinde Qazalı avdanı tabıq mastanır qalqozdardı irilendirıv çımısnı çyrgizip əlek boldı. Sonda 4—avıl qalqozının kyz ajdar tastaıjan 100 gektir çerini qalqozdar-dan suramastan, qalqozoja bir tijin aqca tē-lemesten 6—avıl qalqozına verip qojıjan.

2) Kəlenin avdanında „Lenin“ atında-ıq qalqozdın 31—çıl qonıstandırıv çımısnı çyrgizgende 600 gektir çerini vaqca sarqozına alır bergen. Ol sarqoz eki çıl voıı bir gektir de çer pajdalanvaj, pajdala-nıvoja kyc—qarçıs volmaj bıyl çerdi çer vəlimine qajtır bergen. Al ol qalqoz-dın öz carıvası ycin çeri çetpej bir tavarlı permissin ekinci qalqozdın çerine qojıjan. Qolındaıq perminin mañına da çer çet-pej, egis kəlemin arttırıvoja mümkincilik volmaıjan.

3) Qordaj avdanındaıq „qara-qonıız“ qalqozının varlıq corajlı çerini vıltır qonıstandırıv mekemesi kendir-kenep sar-qozına alır veredi. Sonıq saldarınan qalqoz burın egir çyrgen kyrici bıylıq çıl egalmaj qalıjan. Qalqoz çerinen tıltır qalıjan vııaj tırın, kecegi öziniń pajdalanır otırıjan çeriniń qamısnı sar-qoz, qalqozoja aqcasız vermejitin volıjan.

4) Qazaıqstandaıq mal, egin sarqoz-darının bir sırtasına qalqoz qonısnan kəcirip çer verıvge tıvra keledi. Burınıq qonısnan kəckendik ycin sarqozdar qal-qozdara tijisti kəcyv sırtasın tēlevi kerek.

Mine osı rette vykil Qazaıqstan kē-mindegi qalqozdardın 3 mılıjon somdaj sar-qozdardan alasıs var. Al sarqozdar kyni vyginge dejin moındarındaıq qalqozoja beresisin tēlemej otır.

Ajta versek bul sekildi asıra siltevlık, çalaıaq əkimdik tolır çatır.

Mine osı kərsetilgen məjsaldardın vā-ride qalqozdara çer cegin turaqıt etip belgilep bermegende, olardı uşındastırıv

carıvasıq çazoınan pıojııtıv çımısnı qandaj kedergi keltiretindigine ajqın dēlel.

Endece ykimet qavlısnı bulçıtraj çy-zege asırıv, ətken istin qatesin tezden tyzetyv ər bir partıja uşımının zerimdigi volır sanaladı.

ÇERGE MEMLEKETTİK QANA İELİK NEGİZİ BULÇY-TRAJ OTYRIR, ƏR BİR QALQOZDYN KƏZİRDE PAJDALANIR OTYRİJAN ÇERİN ÖZİNE BEKITİP BE-RYV KEREK

Ol çerdi qajtadan velyv volmasın dējdi ykimet qavlısnı.

Ykimetin bul qavlısnı avıl kəmənesterii kərcilik qalqozcylara əvden tısındırıvler mindet. Sol arqalı çerdi durıs pajdalanıv-ıja qalqozcylardın ıntasın arttırıv kerek. Budan vııaj sarqozdara qalqozdar çerini alır verıv, volmasa bir qalqozdın çeri ekinci qalqozoja alır verıv çergiliktı yki-met orındarına ruqsat etilmejdi.

Egerde olaj etıv qaçet volıjan kynde vykil odaqtıq çer davın cecetin kəmesije-nin erekce qavlısnı men qana ceciledi. Sol sıjaqtı qalqozdardı irilendirıv, volmasa usaqtav çyrgizip, çeriniń cek arasın özger-tetin vıısa, ol özgeris qoslatın jəki vəl-inetin qalqozdın mycelerin tērtten yc ese-sinin qavlısnı men qana çyzege asadı. Çana ol qavlısnı əkelik ovııstıq çer davın ce-cetin kəmesijeler bekitedi.

Qajsnı bir avdandarda bir qalqozdın qonısnında, ekinci qalqoz otırır ol çer men pajdalanıvoja cataq çasajdı. Mundaj tijissiz qalırtıçojıv ycin qalqozdardın çer cegin qajta belgilejitin vıısa ol avdandıq çer kəmesijesinin qavlısnı men qana çyze-ge asadı. Mundajlıq çer avıısv volıjan kez-de bir qalqozdan ekincisine əndelgen, çarırtılojan jəki vasqada eıvek çımsalojan çer kəce, ondaj çerdi alıjan qalqoz burın-ıq ije qalqozoja qarçısın qajtarıvoja min-detti.

Qalqozdardan sıojıvcylara qalqoz çeri men çer qajtarılıp verilmejdi. Olara qalqozdar ustavında kərsetilgen tərtip vo-ıııca vos tıroıjan memlekettik çer qonı-nan veriledi.

Osı qalqozdardın çer pajdalanıvın turaqıt etıv çımısnı vaqııar otırıv ycin bul çendegi dav çarıaldı qarap otırıv ycin

avdanıq, oblystıq çer—suv mekemeleri yanında, çer—suv kəmeserijetteri yanında ayrıqca kemesijeler qurıladı. Olardıñ mindetteri çer men pajdalanuv çonindegi partıya men ykimet sajasatın teriske vurmaıysılar men kyres çasav, bul çonidegi ykimet, partıya sajasatın bulçıtraj çyzege bseruv.

Odaqıq atqaruv kəmiijeteti men qalıq kəmeserler keçesiniñ bul qavlısı qalqozdar carıvasıññ sapası artıvına, aldaqı turıjan ulı mindet vələsevıktik egisti keñildegidej ötkizip qalqozdardıñ uımdastıruv—carıvasıq çaqıñnan pıçajıvına ulken çaqıdaj çasap otır. Bul quraldı durıstar pajdalanuv aldı men avıl kəmyneriniñ mindeti.

don nastaqı tetikti caqtı.

Уль оръссылдық, қергілікті ултсылдық деген не?

Бүрһноғь патса укимети бир улт еңбекчилерин екinci улт еңбекчилерине ајдар салув, оръстарды қазақтароға, қазақтарды оръстароға қав қылув саясатын қолдандь. Мундаоғь мақсат, **биринциден**, eziniң отарсылық савувына оръс еңбекчилерин тирек, syjenic қылув, **екинциден**, қалпы улттарды еңбекчилериниң бирлесывине, ынтымақтасувына қол бермеv edi. Оръс еңбекчилери мен отарсылықтаоғь улт еңбекчилерин бирине бирин қайрап салып, қаоғьстырып бири мен бирин атъстырып, савыстырып қојды. Eki улттын еңбекчилери бирин бири қав санандь. Оръстарды қазақ еңбекчилерине „арда“ деп қојув, қазақтарды „сарь оръстың вәри оръс“, „оръстан қолдасын bolsa, қапында қара балтаң bolsын“ деп, ось патса укиметиниң еки ултты атъстырып савыстырып, бирине бирин қав қылып устав саясатының салдарь.

Патса укимети бул саясатын оръс-қазақ вайлары, вайсыл оқоғьандарь арқылы қызеге асырды. Оръс вайлары, укимет сеповниктери оръс еңбекчилерин қазақ еңбекчилерине қарсы угиттесе, қазақ вайлары, „аласы“ мырзаларь қазақ еңбекчилерин „қалпалам“ оръстароға қарсы угиттеди; „өмиринде тык көрмеген сарь қақол қеринди, сувында алып қојды, олар ата қавың; олароға сенбе, қолында қара балтаң өзир турсын“, деди.

өктәбир төңкериси) болды. Рьролетарьят патса укиметин қулатып ystemдикти өз қолына алды. Патса укиметиниң қулавы мен бирге оны отарсылық саясаты да қурылды. Ол саясаттың орнына рьролетарьят укимети бир ултан бир улттың артықсылығын, ystemдигин қојув, бири мен бирин тең қылув, әр улт еңбекчилериниң арасындаоғь араздьқты қојув, вәриниң де myddelerиниң бир екенин тусиндирип вайлароға қарсы кыресывге ынтымақтастырув, бирlestiryv саясатын устайды.

Кеңес укимети қурылоғьанына кәзирде 15 қыл толып отыр. Сол 15 қылдан вәри Кеңес укимети ось саясатты қызеге асырып келеди. Бул саясатты қызеге асырувда Кеңес укимети өте улкен-улкен тавыстароға қолы қетип

отыр. Қазақ сыяқты бүрһноғь ezilgen улттарды өз алдына respyбилікке қылды. Кеңес мектеп, сот, таоғь басқа осьндай укиметистерин қергілікті қалық тилинде қыргизип отыр. Сонь мен бирге артта қалоған улт elderин Кеңестер одаоғьындаоғь ең алдыноғь elderге қатарластырув уcin өнерли кәсипин, авыл каруvasьлыоғьн өркендетип отыр. Сол улттың мамандарын, маман қумьсыларын қасақтап отыр. Буоған кәзирги Қазақьстан толық ыспат. Қазақьстан кәзирде вудан 15 қыл бүрһноғь Қазақьстан емес; өнерли кәсиптенген, Қараоғьандь, Қарсақрай, Рьждьр, Емби, Балқас мыс көмьвийнаты, қорғасын көмьвийнаты, et көмьвийнаты, қымыз көмьвийнаты, Туркисип сыяқты улкен алып Қазақьстан; мындаоған қалқозды, сарқозды, мәсijне-тырактър сөрь танысы Қазақьстан; бир несе қыз мындаоған қазақ рьролетарьятты қасақталоған, еңсепер-теknijk сыяқты, мәсijнес сыяқты мамандарь сыққан Қазақьстан.

Ось мен бирге улт ынтымаоғьн кысеjтыв, улт еңбекчилери арасындаоғь қырын қабақтықты, араздьқты, ала көздикти қојув қониндеги тавыстарда улкен. Қазақ пен оръс ваяоғьда, kezdesken қерде воқтасып, төвелесе келетин bolsa кәзирде олай емес: қазақ каруvasь мен оръс каруvalарь бирлесип бир қалқоз болып отыр; бирлесип егин салып егин орып отыр; бирлесип қалқозды, сарқозды ньојайтувоға кыс салып отыр; бирлесип тырактър ајдар, мәсijне қыргизип отыр. Мындаоған қазақ-оръс қумьсыларь екpинди биргәди болып өндирис қоспарын орьндывоға, Қазақьстанды өнерли кәсипти авыл-каруvasьлық еline айналдырувоға ајанбай алысып қатыр.

Кеңес укиметиниң 15 қылды тарьйқының иеинде өте улкен ул тавыстароға ие болсақта, қена турмысы қура vastасақта ескиден қалоған сарқыңсақ әли де көр. Сонь бир-ески отарсылық саясаттың сарқыңсаоғь- **Улт ала көздиги, улт оръссылдық, қергілікті ултсылдық.**

Улт ала көздиги, улт оръссылдық, қергілікті ултсылдық деген нәрсе әли де қојылып бол

оған қоғ. Ескіліктің бұл қалдығы кынде-
гисін кынде биздің таңырымызда кесдесіп
отырады. Өнерлі кәсіп орындарын алақта,
болмаса сапқоздарды, темір қол вождарын,
қалқоздарды алақта қазақ пен орыстардың
(көрсілігі болмасада) ұрысып, төбелесіп,
бірін бірі воқтап қатқанға көреміз. Бұлар-
дың авызынан „арда“ деген, болмаса “сары
орыстың бәрі орыс” деген сөздер әлі де ес-
тіледі. Улы орысқандық, ултысқандық қойы-
мақандығын ыспаттайтын бір аз ырақ мысал
келтіріп өтелік.

Мың-мыңдаған қазақ-орыс құмысқалары
бас қосқан Қарағанды өндірісінде бйса-
бек улы деген бір қызметкер: “Донбас-
тан келгендердің бәрі де іодылар. Бізге
қардем етувге келгендер емес, тамақтың
асырауға келгендер-деген сөзді айтды. Мұны
аты Донбас жақтың орыс) құмысқалар бізге
қардем етпей ақ қойсын, олардың бізге келу
мақсаты қардем ету емес, басқа-деген сөз
болып сояды. Әрине бұл, бізге оқытуысы,
устаз болатын орыс құмысқаларың қаратпай,
дұсрапым деп білу, оларға теріс көз бен
қарай, теріс баға беру болды. Бұл қергілік-
ті ултысқандықтың әсері.

Қарсақрай ұжымында істейтін Мәкіян,
Насыр улы, Қампейіс улы, Мәмбетрай улы
деген қазақ белсенділері-ерістар қазақтар-
ға күн көрсетпейді, зорлық, ыстымдік қыла-
ды; олардың турмыстары да қазақтардан қақсы
деген сыяқты пікірлерді құмысқалар арасына
таратады. Қаварты орыс қызметкерлерін қара-
лаптын өтірік мәтеріялдар қынастырады.
Орыстар мен істыс болуға болмайды, бұлар-
ды құмыстан қуу керек, әйтпеген кынде
қазақ құмысқалары қалмастан өндірістен
көтувл керек дегенді айтды. Қысқасынан айт-
қанда ұлт ала көздігінің, орыстарға теріс көз
қарастың түсуына басқы болды, қергілікті
ултысқандықты қоздырады.

Қаз қазғанда істейтін Јаровој дейтін бі-
рев: “өндіріс қоспарының орындалмауы - өнді-
рісте қазақ көр болуынан. Үс қазақ маман-
ынан бір орыс құмысқысы артық” деген
пікірді айтды. Өз қарамандығында маман
қазақ құмысқаларың қууына салады.

Бұл ұлт ала көздігінен бізге тийіп отыр-
ған қандай зыян бар? Зыян өте көр.
Улы орысқандық, ултысқандық қойылмауы-пар-
тияның Леніншіл ұлт саясатының қызге

асуына бөгет болды; қазақ-орыс еңбекші-
лері болып бай-қулақтардың сабуына қарсы
ытымақтасып кыресуіне кедергі келтіреді;
одан кейін өндіріс қоспарының орындалуы-
на кесірін тийгізеді.

Осы ұлт ала көздігінің, улы орысқандық,
қергілікті ултысқандықтың тырқы тамыры, негізі
қайда? Енді осы мәселені әңгіме қылабық

Сатсыжалдық құрылыстың өнерлі кәсіптер-
де авыл-қаруласылығында да өркендеуі тап
кыресін, қулақ-байлардың партия, үкімет
қараларына сатсыжалдық құрылысқа қарсы-
лығын күсейтіп отыр. Бай-қулақтар барлық күс-
ті барлық әдісті қолданып сатсыжалдық құры-
лысқа кедергі қасавоға, зыян келтірувге
тырысып отыр. Қулақ-байлардың қарсылықтары-
ның күсейуінің себебі-кәзіргі вақыттағы
сатсыжалдық құрылыстың орасан үлкен табыс-
тары, бай қулақтарды мүлдем қоятын, тыя-
нақтың қуртатан табыстар; бай қулақтар осыны
сезіп отыр. Осы күнгі сатсыжалдық құрылыс-
тың табыстарынан өлетінін, көрге қулақтың
біліп аянбастан ең ақтық күсін құмсавоға
кірісіп отыр.

Бай-қулақтардың сатсыжалдық құрылыс-
қа қарсы қыргызып отыроған кыресінің тыр
көр. Сатсыжалдық құрылысқа, партия, үкімет
қараларына кесе тусувге, кедергі қасавоға
қаралық бар мүмкіндіктерді пайдаланууда.
Соны мен бірге биздің құрылыс қағдая-
мыз бір қалыпта тұроған қағдая емес, өз-
геріп өркендеп отырады. Осы қағдаядың өз-
геруіне сәйкес оларда кырес тырлерін, кырес
әдістерін өзгертеді. Мысалы, қалқозданды-
рувдың бастапқы кезінде олар қаруаларды
„қалқозға кірмендер, пайда ала алмайсындар“
деп авыз екі үгіт қыргызысе, қазіргі вақыт-
та қалқоз мүлкін, астығын ұрлап, ысырап
қылу сыяқты әдістер мен қалқоздың қарула-
сылығы-ұжымдастыру қақтарың пачарлатувоға,
осы қол мен қалқозсыларды қалқоздан бек-
дірувге тырысып отыр.

Ұлт ала көздігі улы орысқандық, қергі-
лікті ултысқандықта осы қулақ, байлардың сат-
сыжалдық құрылысқа қарсы қыргызып отыроған
кыресіне нық байланысты, асығырақ айтсақ,
солардың кыресінің әсері, бір таравы.

Өлеріне көзі қеткен бай-қулақтар өзде-
рінің сатсыжалдық құрылысқа қарсы кыресінде,
ескі көпіталізімінің сарқынақтығы-осы ұл
орысқандық, қергілікті ултысқандықты, ұлт ала

kəndigin ylkən qural qylır pajdalanır otır. Qazirgi vaqıtta ulı orıscıldıqtı, çergiliktı ultıscıldıqtı kyceıyvi-osı vaj qulaqtardan qarsılyı kyceıyvinin saldarı volır tabıladı. Basqaca aıtqanda ulı orıscıldıq qulaq-vajlardan pajdasına sıjadı, solardıñ tuvra basılyıyındaıy aıym.

Bstalıñ çoldastıñ aıtuvınca, ulı orıscıldıq vırınoıy ystemdik qurojan orıs ultıñ ystem tabı-vajlarınıñ myddesinen tuvojan aıym; ulı orıscıldıq solardıñ eski ystemdik turmıstı, ystemdik zamandı köksevi; sol zamandı qajta çasavoıa, tiriltıvge tırısuıv; Usaq vırınoıy ezilgen ultardıñ, otar quldarınıñ tenelyvine, qatarlasuvına rızıa volmavı, qarsı voluvı.

Çergiliktı ultıscıldıq-vırınoıy ezilgen ultıñ vajlarınıñ myddesinen tuvojan aıym; çergiliktı ultıscıldıq, solardıñ ult eñbekcilerin vırınoıyca emin erkin ezyvge, qanavıa, qul qıluvoıa erkindik alıvoıa tırısuıv; ult eñbekcilerin qanavlarınan, tırnaqınan sıjadı vıra çatqanınan, basqa ult eñbekcileri men ıntımaqtasuvına qarsı voluvı; ult respoblekesin basqa respoblekelerden volek, vajlanıssız ustavdı, ızı men ızı, qılır qojıvı maqsat qıluıv.

Sonı men qısqasınan aıtqanda, munıñ ekevide eñbekciler myddesine çairajın, qajı keletin, tek vaj-qulaqtardıñ oıana myddesine çatatın, solardıñ pajdasına sıjadın aıym. Olaj vılsa ekevinin de negizi, tamır bir. Ekevi de vaj-qulaqtıñ satsıjaldıq qurılısqa qarsı çyrizip otırojan kyresinin ızı, bir salası.

Qazaq vırın otar vılojan, ystem ultıñ ezyvinde vılojan el. Qazaq eñbekcilerin vırın, vır çaoıınan, ystem ult vajlarınıñ, ekici çaoıınan, qazaqtıñ öz vajlarınıñ qanavında, qulıyında volır ylkən qıym kördi, ajavız ezyvde vıldı. Onıñ, solın, tap myddesin tanajın qalge qol çete almadı. Tek oktavr tıkerisi vılojannan kejin odaq purıtarajatınıñ çerdemi men qulıq qamıtın sosadı, adam qatarına enir onı, solın, tap myddesin tanajı bastadı. Qazaq eñbekcilerin, qazaq elin ırkendetıvde, vılayoıylardıñ qatarına qosuvda köp ister isteldi. Qıde köp mindetter aldımızda tur. Qıde qazaq eñbekcilerin ızır bilim çaoıınan artta qaloıandııy, çar-

ıvıscılyq, mädenijet, bilim çaoıınan basqalaroıa qatarlasıjandııy vırımızge mılım. Mine osı qazaq eñbekcilerin basqalar men qatarlasuvına, mädenijettenıvine kedergi çasajın ulı orıscıldıq, kızırgi dävırdegi enı vastı qavır. Bul ult saıasatınıñ çyzege durıs asırlıvına kedergi çasajın aıym.

Bıraç vılojan qarap çergiliktı ultıscıldıq qorqıncıtyq aıym emes devge volmajdı; çergiliktı ultıscıldıqta ylkən qorqıncıty, zıjandı aıym. Çergiliktı ultıscıldıqta qazaq eñbekcilerin taptıq sezimi ırkendevine orıs, qazaq, ızvek, noıaj sıjadı vırlıq ult eñbekcilerin myddesi vır ekenin usınuvına, orıs sıjadı mädenijetti, aldınıy qatardaıy eñbekcilerdin çerdemi men ızlım, bilim aluvına, solar men vırge ıntımaqtasıv satsıjaldıq qurılıstı ırkendetıvge vılek sıvanır kırııvine kedergi çasajdı, qazaq eñbekcilerin eteginen ustap artqa, ker zamanıa sıjreıdi.

Qorıtır aıtqanda ulı orıscıldıqta çergiliktı ultıscıldıqta ız tıjandı, tıkeriske qarsı aıym. Munıñ ekevide vaj men qulaqtıñ myddesine sıjadı. Ekevi mende ajavaj kyresıv kerek. Ekevinede çol vırmev kerek. Bularıa qarsı kyresıv-Satsıjaldıq qurılıstı ırkendetıvge kyresıv; vaj men qulaqtıñ tıkeriske qarsılyq ızterine qarsı kyresıv.

Munı çaqıv usınuv kerek. Sıjtıp eki majdanda: Qazirgi vaqıttaıy vastı qavır, ulı orıscıldıqqa da qarsı çana çergiliktı ultıscıldıqqa da qarsı ajavaj kyres çyrizıvı kerek.

Ulı orıscıldıqqa da, çergiliktı ultıscıldıqqa da qarsı kyresıv- ekevinede çol vırmev çonıde vızdin aldımızda turıjan mindet, ızletın qızmet qandaj?

Enı vırineı mindet avıl kəmənes, kamsamoldarın enternatsanalıq ruvqta tırıjelev, partıa men keıes ykimetinin çyrizip otırojan ult saıasatı men tanıstıruv, olardı Marks-Lenin-bstalıñ teorijesi men qaruvlandıruv vıladı. Bul ycin partıa oquvı kyceıtyv kerek, onıñ sapasın çaqırtıv kerek. Partıa oquvın kyndeliktı tırıjıjıaıa, kyreske vajlanıstıroı çyrizip otıruv kerek.

Ekinci mindet, sol avıl kəmənes, kam-
zamlar arqıyl qolqozsı, çəke saıva vı-
qaracsıylı enternatsanalıdıq tərviye men
tərviyelev kerek. Olarğa ulı oırsıdıq
çergiliktı ultıdıq, qulaq vajlardıñ savıvı-
lına savaqtas ekenin, solardıñ mydde-
sine çatatıñ, onı qozdırıvıv, vastavıvıv
sol vaj-qulaqtar ekenin çaqıv tysindirıvıv
kerek.

Ycinci mindet qandaj picinde, kəriniste
bolsada is çyzinde kərgen vilgen ulı

oırsıdıq, çergiliktı ultıdıq təcirijsalar-
ğa, aqımdarğa ajalvaj soqqıv verip oı-
rıv voladı. Mundaj təcirijsağa, aqımda
ıtıracsıdıq qıluvğa ec çol çol. İtıracsı-
dıqqa da qarıs ajalvaj kyres acıv kerek.
Bul rette sotqa tartıv zañ çolı men çazala v-
ğa dejin cara qoldanıv kerek.

Mine aldımızda turğan negizgi mindet-
ter osılar.

ırekei qazaq avdanylyñ Səvet qalqozılyñ vasqarmalar çospardı arıyoıv men
oındağan.

Ауылда партия құмысы қалай ұйымдастырылады?

**Ауылда партия ұжымы қалай құрылады?
Кімнен құрылады?**

Біздің партияның ұстаыс воына партияның үс мүнесі бар ҫеде ұжа құрылады. Ол, ұжыны ҫооҫароы партия кәмітеті ыкитеді. (Ауыданьық, қалалық кәмітеттер ауылда партия ұжымы, партияның үс мүнесі болоан ҫеде ұжа құрылады, егер үстен көр болса, 15-20 онан әрі) онда таоы сөз ҫоо. Әкімсілік ауылда ұжа құрылу мен қатар әгерде партия мүнесінің сань үккө ҫетсе, онан көр болса онда да ҫаруасылық ауылда да өз алдына ҫеке ұжа құрылады. Бул ұжында ұстаыс ырауасы бар ұжа болды. Устаыс ұжа деп анықтаоан себепміз партия құрылыс ретінде ұстаыс ырауалар ҫоо ұжалар да болды. Буларды ажырасы танып: УСТАЫС ЫРАУАСЫ БАР УЖА ӘЗІ веті мен партия болып, кандыжалаттан мүсеге ҫооҫароы, болмаса партиядан да ҫооҫара алды. Устаыс толық күсін пайдаланды. Ал ұстаыс ырауасы ҫоо ұжа ол буларды істеі алмай, партияға аларда, партиядан ҫооҫара алмайды. Әгерде партия мүселеі үккө ҫетпей қалса ұжа құрылмайды. Сонь мен үрге әгерде сол ҫаруа ауылда партия мүнесі 1 жа 2 болса басқаларь кандыжат болса онда сол кандыжаттардан партия тоы құрылады.

Ужының тырлері болма?

Ужының тырлері болды ҫұмысы ұжымы, кеңес мекәтеіндегі ұжа, ҫол қатынас ұжымы, оқуы оғандарының ұжымы, сарҫоо ұжымы, қалқоз ұжымы, дегендер толыр ҫатыр. Әр қайсысының ҫұмысы нүндеткенде басқара. Сондай ақ ауыл да қалқозды ұжа, ауылды ұжа болмақ. Олардың да ажырасы бар.

Ауылды ұжа қайда құрылады? Қалқозды ұжа қайда құрылады?

Орталық партия кәмітетінің ұжалар тыралы ҫооҫароан (30-ҫылы 25-сооҫта) ұжалар; ереҫесі воына ауыдан көлеміндегі есеп пен ҫөне ҫеке әкімсілік ауылды көлеміндегі

есеп пен санаоанда қалқозға кірген ҫаруалардың сань ауыданьы ауылдың 50 пүрссенттен асса онда қалқозды ұжа құрмақ. Әгер де 50 пүрссенттен кем болса онда ауылды ұжа құрмақ.

Ауылды ұжа мен қалқозды ұжының ажырасы қандай?

Ауылдағы ұжыны өзі қалқозға кіріп болмаоған ҫаруаларь көр ауылда құрылоан сонь оньы міндеті бар ҫаруа ҫұмысы, партияның елді қалқоздастыруы, оларды өз еріктері мен қалқозға тартуы саясатын ньы ҫүзеге асыра оытып, ауылды барлық ҫаруасылық әлеуметсілік ҫұмысына басшылық ҫаруа болмақ. Бул бір, екінсі ҫаруа қалқоздарды ұйымдастыруы ҫаруасылық ҫаруаны ньыҫайтып, оньы барлық әкімсілік көрсілік мәденіі ҫұмыстары қандандыруы, болды. Қайткендеде сол қалқоздарды (әтел болсын, ҫаруа серіктік болсын) қалқозға кірмеген ҫаруаларға әнегелі болоандай ҫаруаға бәда оғалтау болды. Қаранда ҫұмыстың екі ҫаруада ақсамайтын болсын. Қалқозға кірмеген ҫаруаларды өздерінің еркімен қалқозға кіріп, өздері қалқоздың тандаоан тырын (әтел, серіктік) асыр ұйымдасуына ерік беріп, олардың арасында тысіндіруы, үгіт-ҫұмысын ҫүргізуы керек. Сытыр ығынгі ҫай ҫаруа ертен қалқозды деген ұранды оғанды керек болды. Осы мен қатар бул ауылды ұжа әкімсілік ауылды барлық ҫаруасылық саясаты тұрмысына басшылық ҫаруады. Ауылды кеңеске де қалқоздарға) әтел, серіктіктер көсіпсілер оғанды, басқа әлеуметсілік ұйымдарға да басшылық ҫаруады. Қалқозды ұжа қалқозға сол әкімсілік ауылдың 50 пүрссенттен көмі кірген ауылда ҫаруа сонь оньы ҫұмысы көмінесе қалқоз ішінде болды. ҫай ҫаруалар ол ауылда кей күрөінде 30 пүрссент, кей күрөінде 20-10 пүрссент болоан сонь олардың ішіндеде ҫұмыс ҫаруа, оларды қалқозға ерікті тырде тартуы ҫұмысын ҫаруады. Сытседе қалқоздағы (оньы әтел, серіктік)

cindegi cümäsä ana ojurlym basym boluv kerek.

Qalqozdäq uja sol qalqozdäq äsirese, çäne varlyq qalqozdardäq caruvacılıq ujımdastıruv, mädenijet cümästarın çandandıruv kerek. Ol cümästar mınalar: caruvacılıq önim çosparın çasav, cümäs çosparın çasav, (är cümäs kezine bölek çer, egis, kölik, qural, saıyman, çasın, suv (suv rajdalanuv), agarot, vaq, egis, mal ösıruv, tuqım, qarç qaraçat kəperetip cümästarın çenge saluv.

Enbək mäselesi, cümäs künı, cümäs norması, cümäs esevı, cümäs aqısbı, satıajaldıq väseke, ekpındılık. Ujımdastıruv teim de çıläs caqıruv, önimcilik mäçıs caqıruv, çanadan mıyce aluv, cümäs öcaskelerın välyv, öndiristerge cümäsqa kire geryv, oquv oja kisi çıberıv taqı taqıyar. Mädenij cümäs, mektep, kalop, qızı - bırıç kitapqana acuv, olardın cümäsın çandandıruv gazet aldıruv, gazet kitap taratuv, çapsırma gazet çıjarıv radıyo ornatur, teqniķe önerlerin taratuv, ygit nazıqat taratuv, mädenij keçter ötkıruv balar yım, balalar satın acuv. Osı cümästarın värim çırğızende çoldas bıstalınnın altı çartın özgege asıruvda qalqoz köpciliginiñ nazarın avdara otırıp sol ycin kyres çasav kerek.

QALQOZDÄQ UJA osı cümästarın çasaj otırıp, varlyq avıldın caruvacılıq älevmetcili kturmasına väscılıq çasav kerek ekenin umıtır ketpesin. Avıldıq keçes väscılıq çasap, avıldıq keçesti nıojatıruv çarasın çasap, avıldıq keçes ajnalasına qalqoz köpciligini çıjnaı otırıp, avılda purıltarajıat ystemdigini keçes arqılı orındasın. Syjtıp qana qalqozdä väkite alatının esinen çıojarmasın. Qalqozqa eldin väri kirgen bolsada tap talası çıojalmajdı. Bajlar vygin qalqozqa irtki saladı, çäne salmaqtb kece mencikti bolıp yjrengen kecegi çavajı carıva vygin qalqozcı bolsada, olardın keç birevleriniñ sol saltın tastamaı qalqoz icinde öreket çasavı mümkün. Olardı törıjelev, olardan çın värik quruvcı çasav kyres pen ojana voladı. Buda tap talasının väri. Sonı umtırav kerek. Osı tap talasına na välsevettik çol men väscılıq çasavı kerek. Mine qalqozdä ujanın mindeti osı.

KÄMÖNESTER NE İSTEY KEREK.

Biz aul mäselege köp toqtamaı çısqaca ajtqımyz keledi. Partıjanın mäqsadı qalın köpciliktı sonınan eritip, olarqa väscılıq etip satıajaldıq qurısbı quruvdın nıojatıruv. Sonın ycin kämöneste qurıbs mädenijet cümästarının är taravlarında, öndiris orındarında qalın köptin icinde boluvı kerek. Avılda kämönester kämönese tipti varlıq önim orındarında boluv kerek. Kämonestın bizge qur qarap çırğeni, kämönestik ataqa mäz bolıp çırğeni, bolmasa çıqtan özge cümästa çırğeni (uja vaqıuvcı at ajdavcı, pec çıojıuvcı) kerek emes.

Kämönes qalqozdın egin saluv, egin çıjnaıv egin väsuv, pıcen çavıv, mal vaqıuv, mal qarav çalıp ajqanda mal ösıruv çırtıstınnın nıojız kerektegerinde bolıana kerek. Mäsal ycin, çolına kyrek ustap, ajı ustap cümäs çasajın bolsın. Özi satın ajıap (soqa ajdap) çer çırtısın. Özi qoj qer çırtın. Qoj toqırtısın. Özi egin çasavın, pıcen egin väjnäsın, özi mal qaravın, mal vaqıuv. Osı cümästarın kämönestiar özdeni partıjada çıq adamdarqa ygi bolsın. Tek çasajın men mes, çaqı cümäs istep ygi bolsın. Cümäs normasın arıq ornadap ekpındılık kəsetip ygi vdisın. Syjtıp çırıp, partıjada çıq qalqozdılardı väscılıq väsekege tyrtıp ekpındılıkke ujımdastırısın - enbək törıpçiligine yjreisin. Qalqoz mylkinä köptin ykimet mylki dep qarajın tyrtınnın täçrıjbe väretin bolsın. Mäçıjneni sandırınav vıldırınev, astıqtı çırtı ynemdep ustav, çasav, tekpev vaqqan maldı mıngeñ kölikti kyrtıp, onın çıojalmayına arıqtap çıdemevine köñil saluv kerekteginı tysindirip, täçrıjbe bolsın.

Kämönester önim orındarına qalajca välinıv kerek.

Kämönester avılda qalqozdın cümäs çasajın volımındağı birıjädilerge (egin salatın, çöp çavır çıjnaıtın, mal vaqıatın väsqalar) cümästın çıjnı çerine kyztı kyzem, çazojı qoj çırqatın, qoj toqırtatın çerge birdej välinıv kerek. Uja kämönesterdi osındaı çerlerge taratıp välyvi tijı. Osı men qatar kəperetip mektip sekildi çerlerge kämönesterdi välip çıjsın. Osı kämönes

терди эр қайсысы уяаның сыюағарған қавлысын, партияның басқа деректітерін қалы көр-
тің ісінде сүзеге асыру керек. Сүйтіп партия
жа ықраһың сүргизув керек болды.

Уяаның сүйыһсы қалай сақылды?

Кемінен айна екі рет авылды, қалқозды
уялар сүйыһ сақыл керек. Сүйыһсты сақыл-
ратың меңгилі, оны партияды сөз қалы қал-
қозы савай саруаларға алдың ала белгилі
қаварландырылған болув керек. Сүйтіп партия
жа сүйыһсына партияды сөз қалы еңбексі
көрсилігі қатысуы тийіс. Олар сүйыһста қара-
латың мәселені алдың ала билің. Қалқозы
вельдильдердің, қалқозыларды савай сару-
валарды бир қатарың атың атап сақыл әді-
сін қолданың.

Авилдың басы сарқалында сүйыһсты қалай сақыл керек??

Сүйыһсты әкімсілік авылды уя ортасына
сақылды. Қаралатың мәселенің тырине қарай авыл
ортасына сақылды, ја бир қалқозды сақыл-
суда вәрі бир. Қайкәнде көрсілік қатыса-
латың болың. Қалқозы көр авыл қалқоз-
ды бир ірсінде сақылды болды. Сүйтсе-
де қаралатың мәселенің тырине қарай басқа
бир қалқозды сақылды болды. Авыл вель-
ранды, қалқозды арасы алсақ сәрде уя сүйы-
һсына авылды көрсілігі қатыса алмастың бол-
ғанда уяның көмөнесі толығы мен сүйіп

сүйыһсты екі үс сәрде сақылды болды. Бірақ
қаралатың негізгі мәселе вәрінде бирдей
қаралув керек. Сарува авылды ја қалқозды
көрсің қарай тағыды мәселе қосыл қара-
луыда мүмкін. Қайкәнде көмөнесі
вөлің сүйыһы өткізу қате болды. Оны виз
мақылдамаймыз. Олай болса уя мүселері то-
лы қатысраған сөң уя сүйыһы болмайды.

Сүйыһста қавлың қалай алу керек?

Ваядамана тәңданыс вурды қавлы сә-
зылы, сул қавлың қарай алу вә. Екінсі
қавлы осылай болың деп уяғары, оны сә-
саны екі кісіге тасыры турув вә. Осыны
екеvide дурис емес. Вурды екеvide партия-
ның вударасылына қайсы кәледі, екінсі
сәңнан үстертін қаравға кәдестіреді. Уя-
ның вельдильдігін көтерувге вөгең болды.
Сундықтан вездіңсе сәне осы күңгі партия-
жа сүртсылындағы, тәңіре сәң әдіс, ду-
рыс әдіс ол қавлың сүйыһстың өзінде сәзыр,
өзінде талқылар, тыгелі мен талқылар көві-
несе іс сүзінде ұсынылар кыргызыл қавыл
алыңды, міне осы дурис болды. Осыны
авылды сүргизув керек. Көвінесе қавлы сөй-
леңдердің ұсынысынан қаралы сәзылды
Сүйыһы пен сүйыһстың арасында қавлы іс сү-
зінде орыңдалув керек. Әр сүйыһста алды-
ңы өткен сүйыһстың қавлысының орыңдал-
ғаны оны қалай орыңдалы сәтқаны қара-
лды. Сүйтіп тийсі саралар көрсетіледі.

Өндирісте ҫеке басқаруысызғыты пьотайтув ҫөне партыја уймдарыны mindeti.

Qazaqstandaǵy Өnerli kәsip orыnda-
рыны bir sьрыralary Өndiris—qaraҫat ҫo-
parы ҫөndi orындај almaј ҫyr. Munь ҫe-
wevi, partыja ujalary ҫumьsьны пaсары—
оынан da volьp ҫyr. Onь ystine bir qat-
ar ҫerde caruvasьыq orындь vasqaruvь,
kәsipcilik ҫana partыja uймдарыны arala-
рында mindetti qьzmetterin Өvden anьq—
tar, asьp, aьpьp almaoьandьqtan volьp
ҫyr.

Buоjan ҫеке басқаруысызғы negizderin
vuzoьandar ҫайындаǵy tolьp ҫatqan paktler
tolьq dәlel. Bir qatar Өnerli kәsip orыnda-
рында „yctaоjan dar“ partыja ҫana kәsipci-
lik uймдары Өzderi vijler ketip, vasьыq-
qa olarоja voj vermeј ҫyrgeп kәrinedi, bu-
ojan mьjsaldar.

Qaraoьandь da №18 ҫaqtьsь var; сондаоь
uja qateьsь, ҫaqtь kәmijtetiniң vastьoь ҫa-
na ҫaqtь menгeryvci ycevi qol qoьp, ҫu-
mьsьларды азьq-tylik alatьn kәrtickeleri-
ne tizim ҫasapь. Kәrtickelerdi ylestirgen
vaqьtta „sol yc taоjannyң әr qajsьsь
Өzince tyzetip, aqь—ajaоьнда, keј birev-
lerdiң kәrtickeleri artьq volьp ҫьqqanda
kim kinalь ekindigin tabuv qьjьn volьpь.
Sol ҫaqtьda ekrindilerge азьq-tyliktiң sьj
qorьn ylestiryv ҫumьsьn da osь „yc taоjan“
vasqarьpь. Azьq—tylikti ylestiryv ҫumьsь
dyken kәmesijesiniң qolьna verilmepti. Ol
kәmesije 45 kelegiram ettiң kәzin ҫoьpь.
Azьq—tylikti arnavь ҫumьsь kәperetivi-
niң Өzinde satqьzvaj, dyken kәmesijesine
kim bergizgeni taоь da mәlimsiz volьpti.
Qaraoьandьdaоь ҫumьsьларды азьq—tylik
pen ҫavdьqtav isi „pьravda“ gәzeti ҫaz-
ojan sekildi oьvaj oьrsa, onь ҫewevi osьn-
daj vasьыqьтың pasarьoьынан volьp oьr.

ҫosай мен ҫөз qazqьanda (Qarsaqraj)
partыja ujalaryны qateьларь әkimcilik ҫa-
ruvasьыq-әkimcilik ҫumьsь мен aьnalьsьp
ketipti; var bitiretini kьn-ve kьngi ҫaruv-
ьыq-әkimcilik ҫumьsь volьp ҫyredi eken.

Mьjsalь: bir ҫumьsьsьn bir orынан ekin-
ci orыноja avьstьruv, әkimciliktegi qьzmetker-
leri ystinen tysken ҫumьsьларды ҫaоьm-
дарың qarav sьqьldь мен aьlanьsьpь.

Et kәmьjnatь qurьlyьndaǵy (Se-
mej). Partыja ujasьны qateьsь Sylej-
men ulь partыja ҫumьsьn qatьarьp qoьp,
әkimcilikke salьpь ketipti: азьq-tylik ala-
тың kәrtickelerdi ylestiryv, qьzmetcilerdi
volьv, әkimderge aьtpastan qurьlyьtaоь
adamdardь orындарынан tysiryv мен volь-
ojan. Qurьlyьtaоь olqьыqtardь ҫoьuv ата-
нына vasьыq etyv ycin uja 7 kisilik kә-
mesije belgiler qoьojan eken; vasqaruvь-
lar soоjan senip, osьның salдарынан olqьыq
onan saјa aсьpьp ketipti: maj aьнда ҫo-
par 37% orындаoьan volьsa, attanьsь aьda-
yјende 27% qana orындаьpь.

Osьндај „yc taоjandar“ vasьыq etyv
isin ijesizdikke usьratьp, ҫavapsьzdьqь-
kycejtip ҫivergen. Bular partыjanьny, kәsip-
cilik oдаqtарыны icki vuzaracьldьoьny
vuzoьan; ҫеке басқаруысызғыны da negizin
vuzoьan. Bul qalьp Өndiristi birlesip vas-
qaruv ҫolьna tysirgen. Bul „solaqajьqtar“
partыja saјasatьna tipti ҫuоьsprajь: onь
men yc qajьnasa da qosьlmajь.

Onь ber ҫaоьында ortalьq partыja kә-
mijtetiniң 29-ҫьloь sentәvirдиң 5-de ҫьojar-
ojan qavьsь var; сонда Өndiristi vasqaruv-
дың ҫөni мен ҫеке басқаруысызғыны пьотай-
туv ҫaralarь aьтыoьan; partыja ujasь, kәsip-
cilik kәmijtetini ҫana caruvasьыq uймдары-
ны әr qajsьsьны mindetteri anьqtalьp,
aьpьp kәсетilgen. Qazaqstandaǵy bir
qatar Өnerli kәsip orындарь sol qavьда
kәсетilgen ҫoldardь Өte-mөte vuzьp, vuz-
malap oьr. Сондьqtan, ol qatalardь ҫoьuv
kerek; bul ycin ҫеке басқаруысызғыны пьотай-
туv kerek; Өnerli kәsip orындарына vasьы-
q etyv ҫaоьың tәrtipke saluv kerek; avdan-
дық partыja kәmijtetteri orындардаоь par-

tyja ujalarnıñ bul çömindegi cümstarın meñice köteryv kerek.

Ortalıq partiya kəmiitetiniñ ol qavlıda- oñ negizgi çoidarı mınadañ bolatın:

1. Carıvacılıq orınnıñ basqaruvçılı- ğı akimder çaqı — endiris-qaraçat çosparıñ orındaluvına çavartı; endiristegi basqa- ruvçılıq çaqına ije; uñdastaruv-teqniķe isteriniñ värine de basçılıq kərsetedi. Bas- tıqtın varlıq vıjıqtarın toñengi äkimcilik orında tutıanda da, varlıq cümşolar da sözsiz orındavoja tijs, olardıñ partiya, kəsipçilik uñdarında oñ orındarı esep emes. Bul uñdar bir qızmetcinin orınoja qojıluvına, orınan tysirıyvine, narazı bolsa, çojar oñ uñdar oja çaqın ajıuvlar kerek; bular, çojar oñ uñdar oja çaqın bergeni men de ol quralıp cecilgence äkimci çaqıñ bergeni vıjıq oñ bul çamastan orın- dala berıyve tijs.

Äkim çaqı endiriste çeke va qaruvçılı- ıqtı çırgızedi, endiris tartıvın nıojatadı; sonı men qatar, äkimcilik — uñdastaruv isleriniñ ädi cümşolar men olardıñ uñdarında eigerin, vıtasın kycejtip otı- ratında bolıp kelyvi qacet.

2. Kəsipçilik orınları cümşolarıñ madenjet turmas, qaraçat çojdajların oñ- davoja kün-ve kün eñbek siñirip otıruv, äkimcilik basçılıq oñ bergeni derekterine arılasıvı tijs. Sonı men qatar, cümşolar körpeiligine basçılıq çasar, olardı sa- jasıj tervilevdi kycejte berıvi kerek, cümşolar körpeiliginiñ endiristik nalsendiligini köteryv kerek. Önerli kəsip orın basqa- qaruv isine kəsipçilik uñdarı qol uq- ravı kerek. Çeke basqaruvçılıqtı kycej- tip, sonı çyzege asırasıp otıruvı kerek;

endiristin ösyvine, oñ uñdajuvına zer- salıvı kerek; syjtıp, cümşolarıñ tur- mas çojdajların oñdavı kerek.

3. Partiya ujaları — kəsip orında oñ sajasat, älevmetçilik isterine, carıvacılıq cümstarına basçılıq etip, otıruvoja tijs. Basçılıq etkende kəsipçilik uñdarında carıvacılıq orındarın isterine qol suq- ravı kerek; äsirece, äkimderdin kün-ve kün- gi is çajında vıjıqtarına qol suqravı kerek. Ujalar kəsip orındarın usaq tyjek- teri men ävestenip ketpevi kerek. Körpe- likke sajasıj basçılıq eñp, olar oja taptıq tervije berip, saısajlı endiristin körke- jyvine sezimdi quıuvı bolıp qarajtıñ eigerin köteryvi kerek. Endirisin qaj çömi- de bolsa da partiya ujaları çeke, basqaruv- çılıqtı tolıq men çyzege asırasıp otıruv- oja çardemci bolıvı kerek.

Mindetti qızmetti osıajca ajırap alıjan- nan keñ kəsip orında oñ äkim; kəsipçilik çana partiya uñdarı set-veñi men ketpevi kerek; qajta bir-biri men laqız vıjılamı ças- sap, qızmetti qol ustasa atqaruvı kerek — Birikkende biriniñ kemçiligini birı vıjırap, kərsetpeñ oñ çasırasıp otıruvdan saq bolıvı kerek. Er kim öziniñ orın vıjı, vıñma oñ çarastıra is isteñi kerek. Bir cümşar orın- davoja (mıjsalı: endiris-qaraçat çosparıñ orında oñ) kəsip orında oñ uñdarında varlıq da çumıluvı kerek. Biraq er çaj- sıvı öz çöñi men, öz ädiñi men belgili çy- metti bastap, äñden ajaqtatıp otıruvoja ti- js; birigip, vıñmaqtasıp otıruvı is isteñen- de qızmetti osıajca atqarıvıvı kerek, „yc- ta oñ“, „olqılıqtı çojuvoja attanıñ kəme- sıjesi; çana basqa sondajlarda quruv, degen- nen mylden toqtaluv kerek.

ҚЫДЫРҢМҢАЗДАҒЫА ӨНДИРИСТЕ ОРЫН ҚОҒ.

Satsijaldық тырде қайта қурылуы қәни-нен Қазақстанның табыр отыраңан табыстары өте зор. Қазақстан биринци бес қылдығы ісінде Қарақанды, қорқасын кәмбийнаты, Мәс кәмбийнаты сыяқты іри өндирис алыртарына іје болып, артта қалыңан авыл карууақылықты елден, авыл карууақылық өнерли кәсіпти елге айналыр отыр. Екинци бес қылдығы ісінде өнерли кәсіби басым авыл карууақылықты еліне айналуында міндет қылыр қойып отыр. Оны мен бирге мұндағы қеке карууалар қалқозыға ұймдасып, сарқоз, М.Т.Стардың сапы көпейіп авыл карууақылықты да мәсіне негізди іри қаруақылық а айналыр отыр.

Қазақстанның мұндай табыстарыға іје болуына қандай қарамды қарыдай болып отыр: биринциден қарамды қарыдай болып отыраңан нәрсе, биринциден кәмөнес партыясының ұлт саясатының қызге дүрыс ашылуы, партыя басшылығының дүрыс болуы, екінциден, қалпы қумасы, еңбекчи буқаралардың қыгерлілігі, белсенділігі асуы, сатсijaldық қурылысты өркентіту қолында ажанбай қыресуы. Сатсijaldық еңбек әдісінің негізгі тыри болып отыраңан сатсijaldық қарамды пен екінциліктің кең өріс алуы, қалпы қумасылардың 50%-і екінциді қатарына қосылуы, еңбек тәртібінің қай қерде де нықайуы, қумасылардың өз еңбек өнімділіктеріне өсіруыге ұмтылуы биринци толық нәспәт. Ленин қолдас "кәнес үкіметінің кезекти міндеттері" деген мақаласында:

„Құрылыстың сапалылық тәртібі, қытыярылы ұсақ байылылық анарқыжаны (тәртіпсіздік) қенбей тұраңанда сатсijalizм ойдағыдай табысқа қете алмайды“ деген болатын. Кәзірдегі сиздің табысымыз, осы „құрылыстың сапалылық тәртібінің, ұсақ байылылық анарқыжаны қенітуының“ нәтижесі болып табылады.

Құрылыстың еңбек тәртібінің қысқартылуы, сатсijaldық еңбек әдісіне кең өріс берілуы, қумасылардың сана-сезімінің арттыруы да сиздің табыстарымыз кәп. Алайда биринци қарар, биринци қалыққан мұра болып қалыңан ескі мінез-құлық, еңбекке ескі көз

қарар, тәртіпсіздік қоғ-деп айтұғыға болмайды. Осы қыңге деңін орын алыр келген қыдырмпаздық, мас болып қумасыға сықрай қалуылық, бир қерде тұрақтанавылық еңбекке ескі көз қарастың салдары болып табылады.

Биздің қай өнерли кәсіп орындарымызды алақта қумасылардың қылымағыры еңбек тәртібінің нақарлығы, қыдырмпаздықтың қысқартылуы өндиристегі негізгі авруудың бирі болып келеді. Бул өндирис қоспарының орындалуына үлкен кемөліктер келіріп, кәнес үкіметінің әлде несе мүлкіндеген сом зыянға қалдырып отыр.

Мәсіл келтірелік: Қараманды құрылысты (Қарақанды) 16-ноя бирдегі сапында мұндай қавар қазды:

„Кәмір майданы қыресінде 1-қайты өте артта қалып келе қатыр. Қараманды қоспарды орындай алмайына кәп себептер бар. Соның бирі-қыдырмпаздықтың.

Өктемір айында қыдырууылар кәп болды. Ол мұнан кәнінеді:

Өктемірдің 1-бес қыңдығында	290	қыдырмпаздықтың
« 2 »	246	»
« 3 »	222	»
« 4 »	271	»
« 5 »	438	»
« 6 »	675	»

болыңан. Бир ай ісіндегі қыдырмпаздықтың сонда 2992 болыған:

Міне, қыдырмпаздықтың қазыргі вақытта қандай орын алыр отыраңаны осы мәсілде ала көруыге болыды. Қана қыдырмпаздықтың бирден бирге өсіп отыраңаны көрөміз. Биринци бес қыңдыкке салыстыраңанда, қыдырмпаздықтың алтын бес қыңдыкте үлкен өскен. Бул тек қалыңан. Қарақандыда осы вақытта өскен; мұндай вақытыға өнерли кәсіп орындарымыздың қай қайысында да бар.

Қыдырмпаздықтың өсіуынің тыпкі себепі қайда?

Оның себепі, биринциден, өнерли кәсіп орындарымыздың кәнесуыне байланысты авылдерәненден өндирис тәртібіне, қалымына нәспәт-мақан, салт-санасы төмен қана қумасы-

lardedən kəp kelyvinde. Əndiris tərtibinə uy-
rengence, salt-sanas, sezimi kəp terilgen-
ce vular „usaq vajcıldəq tərtipsizdigin“
tastaj qojmajd. Odan kejin vulardey ara-
sında tegi çat adamdarda volad; avıdan
qəsbm kərgen vaj-qulaqtar, onəy qujərcəq-
tarə tənəy ajnaldəyər əndiriske kirgisi ke-
letindigi səzsiz. Bulardey satsəjaldey qur-
ləsqə qarşə cyrgizetin tap kyresiniy kəzir-
degi bir negizgi tyri-ənək tərtibin pasar-
latuv, qədyəmprazdey, cəlcəmaləydey ky-
cejtyv, syjtip əndiris cəsparənyəy orəndalu-
vəna kedergə cəsav volad.

Ekinciden, sana-sezimi az, artta qalojan
bir qatar cəmbəscəlar qəzmetisizdiktin cəq-
təyənən, cəmbəscə kyeciniy tapəyənən paj-
dalanəy, purəltarəyat tərtibinə kəngisi kel-
mejd; mojnə cəy vėrgende cəmbəsqə cəyər,
mojnə cəy vėrmegende araq rən voləyşə
keledi. Bulardey „teorijesi“: „istevci volsa
cəmbə tavəlad. Bir orənnən cəyarsə, ekinc-
ci orənda qəzmet var“ degen teorije.

Yəcinciden, kyndelikti kyresimizdin qura-
l-Ştalin 6 cartənyəy ojdəydey cəyzege as-
rəlməv; qədyəmprazdey, cəlcəmaləydey-
dey negizgi bir sesevi mine osənda. 6 cart
orəndalmaj əndiris cəsparəy orəndalmajd
dey talaj rət ajtəlsada, cəruvacəydey orə-
nda vuəjan ojdəydey kənil vəlmej otəy. Cəp-
deyqtavdey, pəter cətistiryvdegi, cəal aq-
təlevdegi kəmcilikter əli de kəp.

Ekinci cəyənən, 5-6 kyn qəzmetke cəq-
raəjəndəy qəzmetke cəqəndar mən qac-
ar azəq-tylik vėrip otəy; onəy əndiriske
zəyan tijgizip otəyənənda cəvdeyqtavəy orə-
dardəy „qəzmeti“ (?) volmaj otəy.

Bir cəyənən, cəmbəscəlarəy pəter cətis-
tiryv əte pasar voləy otəy; kəp cəmbəscə-
lar cəramdə pəter ala almaj otəy; ekinci
cəyənən, pəter cətistiryvdin cəlpə qalə osə-
daj vola tursə də, qədyəmprazdar evintə-
vəy bir az cərlerde cəqşə pəterge ije vo-
ləy otəy. Pəter cətistiryv cəmbəscə də əndi-
ristin mindetine ojdəydey vəyənəyən cəq.

Cəal aq təlevdede osəndaj vəyəqtar to-
ləy cətəy. Eki kynin birin qədyəy mən,
mas voluv mən ətkizetin qədyəmprazdar-
dey cəy ekpindi cəmbəscəlardan ajləydey ar-
təy aləyən vəyətəy də kəp kezdesedi.

Tərtinciden, qədyəmprazdeydey qarşə
cyrgizilip otəyən kyres pasar. Qədyəmp-

razdarəy qarşə əkimcilikte, əlevmettikte,
qaraəttəyde cəralar qoldanəlməyən vəyət-
tar volad. Cəldəstəy səttəy kəp cərlerde
atə varda isi cəq. Tipti onəy ajtsən, cəmbə-
qə kim kelip kim ketkəndigi cəninde esep-
tə cyrgizilməyən cərlər var. Osənyəy saldə-
rənnən qədyəmprazdar es bir qəsbm kəp
mesten əz vėti mən ketedi. Cəqəydey ajtə-
yən „Qaraəjəndəy purəltarəyat“ sol qava-
rənyəy ajaq cəydey mənəy cəzadə:

„Qədyəmprazdarəy cəsaləy otəyən cəldə-
stəy sət cəq, kyndelikti qoldanəyən cəralar
də cəq. Onəy ajtsən, cəqəy uc təyənəy qədy-
əmprazdardəy kim ekeninde vilməjd“.

Kej virevler qədyəmprazdarəy qarşə
kyrestin cəqəyən „cəmbəscə kyeci tapəy.
Qoldəydey cəmbəscədan myldem ada voləy
qalmas yəin olardəy qədyəmprazdeyənə,
ənək tərtibin vuzuvləyənə amalsəz kənsin,
degen dəlelge syjejd. Bul vəyər turojan
apartuncəydey teorije. Munda y teorijege cəl
vėryvge volmajd. Bul qəyənəydey qarşə
kyresyv emes qajta qəyənəydey vėrilyv
voləy tavəlad.

Altənyəydan, təvəyie cəmbəstəy əte pasar.
Kəpəcilik təvəyie cəmbəstəy əndiris mindeti-
nə əlide toləy vėjimdəlip qajta qurəyən
cəq desede voləyandaj.

Bygin tənəy vızdin əldəydey əte ky-
deli ulə mindetter tur. Biz endi qalojan
bir ajdəy icinde birinci vəs cəydey cəspar-
dey qalajda orəndar, ekinci, satsəjalizim qu-
ruv, vəs cəydeyənə kirisyvimiz kerek. Bul
mindetti orəndəy yəin vurbəydey kəycti
qarqən, ekpindilik, cəyger kerek; temirdən
qattə purəltarəydey ənək tərtibi kerek.
Munsəz viz bul mindetti orəndaj almajməz.
Olaj volsa qədyəmprazdeydey vudan vəyaj
cədavəyə volmajd. E vək tərtibinin pasar-
lavə -qədyəmprazdey—əldəydey turojan
mindettin orəndəyənə, vızdin ələyə əttəv-
məyəy kəsəldik kəltiretin negizgi bir vəget.

Lenin cəldəy əzinin bir məqaləsənda:

„Purəltarəyat dektatuvrasə degen sət, tek vurb-
cəvəyəy ystemdigin, volmasə pəmetik ystem-
digin qulatuv degen sət emes; munda y qulatuv
vərləy tənkeristəde voləyən. Purəltarəyat dek-
tatuvrasə—cəlpə tərtip ornatuv, ənək tərtibin
kycejtyv, ənək ənimdligin əsiryv „ degen
sət. Vərləy sanəy cəmbəscəlardəy, qara cəruvə-
lardəy osənyəy orəndəyəy, cəyzege asəruvəyə uy-
təy kerek“—deydi.

Lenin қолдастық осы өсиетін толық мен сүзеге асыратын вақыт қетті. Lenin қолдастық осы сийтеvine сүйеніп қыдырғып-раздыққа қарсы саналы жұмысшыларды, еңбекшілерді ұйыстыруымыз керек, сүйтіп алдатуға міндетті орындар союуымыз керек. Қаған арада сьққан орталық атқаруы комитеті мен кәмесерлер кеңесінің „қыдырғып-раздық“ сөніндегі қавлысы да осы сийтевді орындауға вақытталған.

Бүгінгі тәртіп воюынса қызыметке айнада 3 күн келмеі қалған оған қызыметтен сьқарылатын. Бул тәртіп қазіргі сьқарылатын мылдем сейкеспейтін, қажыс келетін. Қазірде бул өзгерііп отыр. Қаған тәртіп воюынса ес бір есепсіз қызыметке бір күн келмеі қалғандар да қызыметтен сьқарылатын воюр отыр. Соны мен қатар олар сьқарылатын да, рәтерденде қалатын воюр отыр. Бул вақытында сьқарылатын қавлы. Бул қавлы қыдырғып-раздыққа үлкен соққы.

Қазақстан көлеміндегі қалып кәсіп орындарында сьғын алдында татуға міндеті осы қавлыны үртеуіне толық тусындыру, сьқарылатын қарысты, екпінділікті күсейту, еңбек тәртібін қажылату, қыдырғып-раздыққа қарсы күресуіне жұмысшылардың, қалқозылардың өздерін ұйыстыру; сүйтіп бул қавлыны ес бір мультисіз сүзеге асыру. Қазіргі

вақытта әр бір өнерлі кәсіп жұмысшылар қаған сьққан қавлыны қуттықтар, вақытында сьқарылатын қавлы. Қыдырғып-раздыққа қатаң сьқарылатын вақыт қетті. Оған қарсы айналай күресеміз“-деп отыр. Жұмысшылар сьгерліктерін вастай вилу керек. Осыларға сүйене отырып қыдырғып-раздықты мылдем сою керек.

Соны мен вурге осы күнге дейін қыдырғып-раздықты өсуіне бір қатар север воюр келген сьқарылатын, рәтер сьтестіру, қал ақы беру жұмысында сь кемшіліктерді де союуды мьқтар қолоға алу керек. Бул бьсталин қолдастық 6 сьғын негізгі бір сьқарылатын. Мунь орындамай отырып ес бір сьмисті жұмыс істеуге вольмайтындығын ескеру керек.

Қысқасынан айтқанда вугін таңдау негізгі міндет, негізгі вурь еңбек тәртібін күсейту, қыдырғып-раздықты союу, сүйтіп виліңсіз вьс сьқарылатын вьлсебекке ажақтар, екінсі вьс сьқарылатын қарылау. Бул міндетті орындауға вьрлі күс салу керек, вьрлі жұмыс вьрлі вьрлі керек. Сьқарылатын көрсетілген кемшіліктер толық союлу керек. Орталық атқаруы комитеті мен Қалып кәмесерлер кеңесінің қавлысы мультисіз іске асырылу керек.

Partýjanýň tyrlí qavlylary.

QALQOZDARDA TAVÝS VÖIYV TUVRALY QAZAQÝSTANNÝŇ ÖLKELIK PARTÝJA KÖMIJETE BUÝRASÝNYŇ 1932-ŇYL 26-ÖKTÖBIRDEGI QAVLYSÝ

Ovlystýq, avdandyq partýja kómijetterine tezinen, öz basylyqtary men qalqozsýlardaqý tabýstý wölyvge dajýndaluv, tabýstý wölyv mindetine ajyrgýsa kóñil qojuv mindeti çyktelsin. Qalqozdarda tabýstý wölyv kórcilik qatnasqan çalpy navqanoja ajnaldyrysýn. Tabýstý wölyv navqany mýnadaj mindetterdiń oýndaluvyn qamtamasyz etkendej bolsýn:

a) qalqozdarday memleket aldýndaqý mindetterin ne oýun az waqyt icinde tolyq oýndav;

b) qalqozsý ycin qolqoz óndirisiniń rajdaly ekenin is çyzinde kórsetyv;

c) eñbekti uýmdastyruvdaqý, eñbekti eserke aluvdaqý, avanyz weryvdegi, ákimcilik-basqarma sýojýndaryndaqý, basqa son-dajlardaqý kótelerdí, kemcilikterdi tyzeyv;

ç) tabýstý wölyv qalqozdarday uýmdastyruv, caruvacsýlyq çaqyn pýojajtuvoja, 33-avyl caruvacsýlyq çylyp uýmdastyruvoja negiz boluv kerek.

Ölkelik partýja kómijeti mýnadaj usuly qýladý:

1. Astyq dajýndav, maqta dajýndav çosparlaryn ne oýunlym tez oýndavoja keñ tyrdy ygit çyrgizilip, memleket çosparlaryn tolyq oýndalyr, tuqym çýnalajannan keñin qalqoz tezinen tabýstý wölyvge kirisetini qalqozsýlaroja tegis tysindirilsin.

Tabýs, tabýs wölinetin kungeidejingi çumys ister alqan eñbek kunderine qaraj wölinedi.

2. Avdandyq çer mekemesi, avdandyq qalqoz sajoz, avdandyq çospar kómesijesi qalqozdardaqý tabýstý wölyvge wajlanystý mindetterdi oýndavoja kycin avdarsýn. Bul uýmdarday basylyaryna qalqoz sajoyn eñbek kunderiniń durys çazylyv tekserilyvin, qalqozsýlarday ol tuvraly qavarlandyrylyvyn, eñbek kunderiniń durys çazylyvlyv tuvraly qalqozsýlar oýndarynyń qalqoz basqarmasý men birge qaraluvyn qam-

tamasyz etyvge mindet qýlynsýn. Avanyzlyk werylyvi, eñbektiń sanyna, sarasyna qaraj durys werylyvi, basqarma-caruvacsýlyq sýojýndary, tyrlí qorlaroja, kyrdeli qurlysqayles weryv tuvraly basqarmanyń çovalary tekserilsin.

3. Odaqtyq çer kómeseretiniń wýjý 11-yjildegi qavlysýnda belgilengen pursentten artyq, oñy icinde kyrdeli qurlysqay 15 pursentten artyq zattaj (netuvralnij) qorlar çasalmasýn.

4. Zanda kórsetilgen ylester sýojarylajannan keñin walyq zattaj, aqcalaj qorlar tezinen qalqozsýlarday qolyna werylsin.

5. Walyq qalqozsýlarday qalqoz basqarmasýnyń esevin týndap, tabýs wölyvdi bekitetin çalpy çýlyrysýnan 7 kyp wuryw walyq qalqozsýlar qavarlandyrylyr, olarday er qalqozsýoja alqan eñbek kunderi, Ortalyq partýja kómijetiniń 32-çyl 4-rewraldaqý qavlysý woyncay wýjgädilerdiń eñbek kunderi derbes-derbes waqalanojany tanystyrysýn.

6. Qalqoz sastavyn tabýs wölyv çöniidegi qortandy mälimetterdiń tijisti ölkelik, ovlystýq mekemelerge tapsyrylyv qamtamasyz etilsin.

7. Çer kómeseretine, Qalqoz sentirge tezinen tabýs wölyv tuvraly nusqavlar, tysinister taratuvojapapsyrysýn. Ölkeilk, ovlystýq, avdandyq kázetterge tabýstý wölyvge wajlanystý çeke mäseler tuvraly maqalalar, tysinister wасыr sýojaruvoja, qalqozdan kelgen mälimetter, qavarlar woyncay tabýs wölyvdegi çetiskendikterdi, kemcilikterdi çarajalap otyruvoja tapsyrysýn.

Ölkelik partýja kómijetiniń qatçysý:
Galacokin.

Partýja ujalarynyń wujralaryn qajta sajlav tuvraly

Partýja ujalarynyń wujralaryn qajta sajlav birinci wes çylydyqy oýdaqýdaj çenip ajaqtaluv qarsanynda ötkeli otyr. Dekawit birinci wes çylydyqy ajaqtajyn eñ sonqý aj. Bul sonqý aj tömendegi negizgi mindetterdi oýndav ycin ajyrgýsa kyc salpy qýjmyldavdy kerek qýladý. Ol negizgi mindetter:

авыл саруvasьлық авдандарындағы ужаларда-астық, мақта, майлы дәндер ет дайындау қоспағын, екiспырт қоспағын, қарақат қыпнау қоспағын толық орындау; өндiрис ужаларында өндiрис қоспағын не оғурым толық орындау, көпiретсе мемлекет savдасы ужаларында Орталық партия комитетiнiң сентәбiр пyленмyнiң кеңес savдасы, көпцiлик қолды тавар туvралы қавлыларын орындау; қалалық уйымдарда өндiрис қарақат қоспағын толық орындау. Өлкелик партия комитетi омыльстық партия комитеттерiне 1-декәбiрге дейiн әр авданожа дервес-дербес деректиптер берyвге екpинди mindetter тaпсырувожа, авдандық партия комитетiне әр ујаожа осында деректип берiп mindetter тaпсырувожа усьнайдь. Буоған вайланьстырып өлкелик партия комитетi ужаларды вуйраларын қайта сайлавды 25-декәбiрден vastavoжа, әр бир ужань алдына вуйра сайлавьна дейiн бул тaпсырылған екpинди mindetterди орындау mindetin усьнадь. Омыльстық, авдандық партия комитеттерi 25-өктәбiрге дейiн, өлкелик партия комитетiнiң 16-ножавiрдеги қавлысында көрсетилген mindetterге yjestiрип әр ужань қажьна сьнау қөинде yлкен дайындық қумьс истевге тийiс. Вуйра, сайлавьна дейiн әр бир уја саруvasьлық саясы навқандарды орындауы қортьндысын қасайды. Вуйра васыльоғьна вyкiл ужань қумьсына оны қеке мyселерiнiң қумьсына вaожа вереди, кандийқаттар саставьн тексереди оларожа вaожа вереди, кандьждат вьстақьнан өткен кандийдattарды мyселiкке өткizedi, бул қөнде уйымьнь санын көвейте берyвдиң соғьна тьспрей сатыжалды қурылыс isine сьн берилген қақсыларын ирiктер алу керектигiн негизге алу керек. Уја Уја3-қ. алоқақы аяларында истеjтiн қумьстарын билгiлейди, партиялық тәрвiе қумьсын аярықса оьножа қожады, вуйраларды қайта сайлавожа

дейiн уја өзiн өзи тексерiп қайта сайлау kezinde вәлсевектик өз ара сьн партия iciндеги вuқарасылдық қамтамасыз етилу керек. Ужаларды вуйраларын қайта сайлавожа вайланьсты вaрлық омыльстық, авдандық kezetter уја вуйраларын қайта сайлавожа дайындалувожа қумьлыр, әр ужань қумьсыны қажьсы қажьн да, насар қажьн да көзет бетiнде қазыр отьрувожа тийiс. Партияны әр бир мycesiне көзет бетiнде қумьсты оңдау партияны, пурьltарьжат дектатуvрасьн пьоьайтуv мақсаты мен вәлсевектик сьн, өз ара сьн мен мақала, қавар қазуvьна мyмkindik берyв керек, буны мен қатар асыра сiлтеvcilikке қол бермеv керек.

Партия ужаларын қайта сайлау, авдандық партия көпperенселерi апартоңыздықтың, партияны Лениндик ult саясатынан тажуvcьлықтың ең қарлықтың, ijdeja қызiндеги негизсиздиктиң таp дucрань мен бирigyвдиң қандай тыри мен вольса да, партияны уль қолың вuльқытрай isке асыруv ycin кyресyв urаны мен отьvге тийiс. Eкinci вес қылдықтың mindetteriн тaпсыз, сатыжалды қооған қуруv mindetin екinci вес қылдықтың бирinci қылы-1931 қылың mindetteriн, орындау isinde Қазақьстанның қумьсць қалқзцьлар көпцiлигине дурьс васыльық етyвди, сатыжальимниң қөnyvi ycin, партия ужаларын қайта сайлау, авдандық партия көпperенселерi Қазақьстанның партия уйымдарын Ленин партиясы оны көсемi бсталин қолдас vastаоған Орталық комитетi туv астына Қазақьстанның өлкелик партия комитетi төнiрегине ijdeja, уйьстөрyв қөинде онан сайын кycti уйьмдastьрып, партия васыльоғьннь саpасын, salt-sana қызiндеги даяр қаруvьн кycejtyvге тийiс.

Қазақьстаның Өлкелик партия комитетiнiң қатысьы;

Р. Галаоқың

Birlesip egin saluv, picen savuv seriktiginin ylgı ustavy

I Seriktikin maqsaty, mindetteri.

1. Qazaqstanyn... avdany... avylynyň salyblary, kedejleri, orta caruvalary, caruvasylyqy onday, caruvasylyqyň tavarly önimin kövejtyv, eñbek önimdiligin arttyruv, seriktik myceleriniň mädenijetin, sajasy bilimin arttyruv, turmysyn onday maqsaty men özderiniň kycin qosyr birigip egin saluv, egindi çyñav, picen savuv, çer öñdev ycin sol syjaqtı egincilik, mal azylyqy tabuv, mal caruvasylyqy kyciejtyv çonidegi vasqa çumystardy birlesip istev ycin öz bytyjarlary men birlesip egin salaty, çer savatyn seriktik volyr uymdastyrady.

II Seriktikin çumysy

2. Seriktikin vasqarmasy barlyq myceleri mynadaj tyrde mindetti volady:

ç) Seriktikke verilgen çerdi birlesip, ne ojurlym çaqsylyp rajdalanyp, muryň ycin seriktik çerin öñdeydi, egiske çaramdy çerlerdi rajdalanady, astyq egisterin egip, ol egisterdiň kölemin kövejtedi, birte-birte durys avyspaly egis tertivine köcedi.

б) Eginniň çöjymdylyqy arttyruv caralaryn istejdi: egin saluv çumystaryn ynemi onday, çaqsylyp otyrady, egin saluvdyň çaqsy, rajdaly adisterin iske asyrady, ynemi taza sortly tuqym sevyvdi iske asyrady, egindi kutyv, zyandy çandikterdi qyruv, eginniň çöjymyn ne ojurlym azajtuv caralaryn, vasqada sonday caralardy iske asyrady.

с) Mal azylyqy negizin keñejtyv caralaryn uymdastyrady: birlesip mäciyne men çer savady, çerdi picendigin, çajlymyn çaqsylyp rajdalanady, toñaj picendikterdi öñdeydi, çajlymoja suv çöjarady, malqa azylyqy egister egip, ol egisterdiň kölemin kövejtedi, birlesip mal azylyqy tabuv çonide vasqa da sonday çumystardy uymdastyrady.

ç) Birlesip istejitin avly caruvasylyq çumystardy (çer ajdav, tuqym sevyv, picen savuv, egindi çyñav çana vasqalary) onday ycin mäciyne -picen bystansalarynyň vaslylyqy men avly caruvasylyq mäciñnelerdi, sajmandardy, çumys malyn caruvasylyq ire-

tinde ne ojurlym durlystar rajdalanuv isin uymdastyrady.

d) Ortaqtastylyqan çaruvasylyqyň önimin (astyq picen çana vasqalary) nemleketke veruv (satuv), ötkizuv isin uymdastyrady.

e) Seriktik myceleriniň malna mal dorigerlik, mal caruvasylyqy onday çoninen qarasyr, mal indeti men kyresyv, tuqym asyl çana tuqym ondaloyan vuqa, ajlyq, qosqar, vuvra, sylyr, vije, saylyq, ingen irikter salyp maldy tuqymyn asyldandyruv caralaryn istejdi.

ə) Seriktikke ykimetten qaralyqa verilgen aqca seriktikin tavyspaly volip çöjaroyan qaraçat seriktik myceleriniň belgili bir çumysqa arnyp vergen tolemdir esevinen avly caruvasylyq mäciyne, tuqym, vuqa, ajlyq, qosqar, vuvra, çumys mal, sajman kyc verip çyrgizetin mäciñneler satyp alady, sol syjaqtı ortadan egin caruvasylyqyň mal caruvasylyqyň önimin öñdejitin kösip oryndary (maj zavyytary byrylyz zavyyt, çyn çuvatyn oryndar, un dijirmeni, sek dijirmeni toñ vasqa sondajlar) acady;

g) Seriktikin ortaqtastylyqan caruvasylyqy sol syjaqtı seriktik myceler, caruvasylyqyň keregi ycin astyq qojmarary, mäciyne qojatyn sarajlar, mal qoralary, çer syrlejitin vaspylar, uralar çana vasqa sondaj, oryndar salady. sol syjaqtı seriktikin çeke myceleriniň byzalylyqy men olardy malyn ortadan kutyv, ortadan vaoyuv isin uymdastyrady.

oj) Seriktik myceler arasynda çurtylyq, mädenijet-tarvije çumysyn çyrgizedi.

III Seriktikin çeri.

3. Barlyq egistik çer, picendik birlesip ortadan rajdalanuv, birlesip çumystav ycin seriktikke veriledi.

Çajlym çer seriktik myceleriniň çalpy rajdalanuvynda volady.

Seriktik mycesi seriktikten çyqqan da, seriktikin ortaqtı çer qorby ec vaqytta kesilmejdi.

Seriktikten çyqqan mycelerge çer memleket qoronyň vos çermen veruvge tijis.

IV Əndiris quralları təvralı

4. Aldına qoşqan maqsatına çetuv ycin seriktik tuqımdıq ajoyr, vuqa, vuvra, qolqarlardı, çer əndev ycin salınqan otındardı, qudıqtardı, avıl caruvacılıq məciyyə-sajmandardı: cəp savatın məciyyəlerdi (kəselke), egin savatın məciyyəlerdi (lavagirjke) at tırmaların, çana vasqaların seriktik mycesinin ylesine keletin egiske kerek tuqımdı, məciyyə sajman astıq çana seriktiktin vasqa mylkin qojuvoja kerek saraj, qoralardı ortaqtastıradı.

Çumıs malı (at, əgiz çana vasqaları) usaq avıl caruvacılıq sajman (ketpen, kyrek, calıq, qol tırma çana vasqaları), tasmal sajmandarı (arva, çana, pıricke çana vasqaları), əvzel, egin caruvacılıqna kerek vasqa sajmandar seriktik məciyyəlerinin çalrı çıjnalıstın qavlıstı vojnca tek avıl caruvacılıq navqandardıq birlesip isteitin çumıstar kezinde ojana mindetti tyrde ortadan pajdalanıladı.

Osı kərsetilgen əndiris qurallardan vasqa seriktik mycelerinin ec bir mylkinə qol tıgize almajdı, ojan ec bir talap qoja almajdı.

Eskertyv: seriktik mycelerine əzinin çekə pajdalanıvında bir yjge 100 ge dejin qoj, 9-10 sıjır malı, 3, 5 tyje, 8-10 çıqı ustavoja urıqsat etiledi.

V Seriktikke myce aluv.

5. Seriktikke kiruveilerdi seriktik myceligine vasqarma aladı, vasqarma çanadan mycelikke alınqandardı tizimin kezektegi çalrı çıjnalıstın vekityvine saladı.

6. Seriktik myceligine alınatın caruvalar (yiler) yj qoçasın ja sol yjdegi 16 çasqa çetken adamdardı kəvinin çazır vergen artıstı vojnca alıladı.

7. Avıl caruvacılıq men vajlanıstı çoq, seriktik çıjnalıstın aralasa almajtın vasqa eñbekilerdi (muqalimder, agironomdar çana vasqaları) çalrı çıjnalıstın ajrıqca qavlıstı vojnca seriktik myceligine alıvoja voladı. Bulardı seriktik myceligine kiruv carttarın sol çalrı çıjnalıstı belgilejdi.

8. Bajlar, sajlav rıvavasınan ajrılojan adamlar seriktik myceligine alıvajdı. Biraq vajdı yjnen əvigen qızıl partıj-

zandardı, qızıl əskerlerdi, qızıl pilotcılardı (kamandırler, çaj qatardıqlar), keñes ykimetine cın verilgen muqalimderdi seriktik myceligine alıvoja voladı.

VI Seriktiktin qaraçatı.

9. Seriktikke kiruvci ər bir yj, caruvacılıq əline qaraj aqcalaj yj vasına 5 somnan 20 somoja dejin kirerdegi tolem tolevge tijis.

Eskertyv: Seriktik myceligine kiruvci caruvalardı ədiligi əsizdigi vıjılojı tysken caruva salıqına qaraj belgilenedi.

10. Avıl caruvacılıq çoq ja bir caruvada ylesi encisi çoq çalılardı, avıl caruvacılıqındaqı çumıscılardı mycelikke kirerdegi tolemi 5 somnan asrav kerek.

Kirerdegi tolemi vəlip-vəlip tolevge vasqarma ruqsat ete aladı, biraq tek qalqoz sajoz kərsetken tərtip pen, qalqoz sajoz kərsetken syrekte volır tolevge ruqsat etedi.

Seriktik mycelerinin ortaqtastırojan mylkinin (a-c məciyyə, ajoyr, vuqa, qocqar, vuvra, çana vasqaları), $\frac{1}{4}$ nen $\frac{1}{2}$ oja dejin seriktiktin vəlinvejtin qorına esep voladı, qalqan seriktik mycesinin çarnasına esep voladı.

Vasqarma seriktikten cıqqan myce men esepi caruvacılıq çıstı ajaqtalojannan kejin ajrıstı, çarnasın qajtarı veredi.

Kirerdegi tolem seriktiktin vəlinvejtin qorına esep voladı.

11. Avıl caruvacılıq məciyyəler, tuqımdıq ajoyr, vuqa, vuvra, qocqar sajman çumıs malın satır aluv ycin, məciyyə qojatın sarajlar astıq qojmalardı, qudıqtar qazuv, mal qoraları çana vasqa otındar saluv ycin seriktik çıl sajnı seriktiktin çalrı tavıstın vəlinvejtin qoroja yles cıqarır otıradı. Bul ylestin mөлceri seriktik mycelerinin çalrı çıjnalıstı belgilejdi, biraq bul ylestin mөлceri çalrı tavıstın 10 pırsentinen asrav kerek.

Çıjnalojan mal azılojan, quvaçılıq volır egin, pıcen cıqraj qalojanda mal tamaqına artıp saqtıq qorı çana ortadan birlesip isteitin çumısta volatın kolikti tojnıduvoja kerek qor belinedi.

Bul qorlardı mөлceri çalrı çıjnalıstın qavlıstı vojnca belgilenedi.

Munan vasqa seriktik çalrı çıjnalıstın qavlıstı vojnca artıq kesip otındarı avıl

caruvacılıq orьndarь çana vasqа сондај оьндар sahuv ycin arnavlıb tolemler belgileј aladı.

VII- ENBEKTI ULYMDASTYRUV

12. Seriktik caruvacılıqьндаоь çumьstardьn vərində, çalrь çьjьls qavьldоjan icki tərtip vojnca sol seriktik caruvacılıqьna qatьnasuvçylardьn özderi atqaradı.

Tek arnavlıb viliini, çajьndьoь var adamlardь çana (agiranomdar, tekniјkter, tьraktьrçylar, zooteqnikter çana vasqalarь) çumьsqa çaldar aluvoja voladı.

Seriktiktegi negizgi-avьl caruvacılıq çumьstar izdelnaj negizi men isteledi.

Avьl caruvacılıq çumьstardьn vərində vasqarma, çumьstьn çьjьndьoь na, çumьstь orьndavoja kerek təciriьvege, өnerge qaraj sol sьjaqtь ol çumьstьn sapasьn cserke ala otьrьp çumьs istev no tьlаrьn, eңbek kynderi men izdelnaj çumьs vaqalarьn belgileјdi. Bul normany, vaqьnь seriktik myceleriniң çalrь çьjьlsьn bekitedi.

13. Seriktiktegi çumьstardь voluv, seriktik myceleriniң çeke pajdalanuvьndaоь çumьs malьna avьl caruvacılıq saјmandarоja (arva, əvzel çana vasqalarь) nəret vevuv, çumьs tapsьruv mindetin, çalrь çьjьlstьn qavьlsь vojnca vasqarma atqaradı. Seriktik myceleriniң biride özine tapsьrojan çumьstь atqaruvdan, birlesip, otьrojan isteletin çumьs ycin nərettelgen çumьs malьn, saјmandь vevuvden vas tarta almajды.

Seriktik myceleriniң malьnьn, saјmanьn birlesip isteјtin çumьsta atqarоjan çumьsь, çalrь çьjьls belgilegen ajьrьqca normь, vaqьja mөлceri vojnca eңbek kynderi men vaqьjalanyь ortadan isteletin çumьsqa ondaj çumьs malь, saјman vevgen seriktik myceleriniң esevine çazьladı.

VIII- TABS_ТЬ BÖLYV

14. Seriktiktiң tapqan tabьsь (aqca, astьq, picen, çəne vasqalar) çalrь çьjьlstьn qavьlsь vojnca tьna tərtip pen völinedi:

a) Aldь men seriktik memleket aldьndaоь өnimniң kesimdi völimin vevuv (satuv), seriktikten tijisti salьqtardь tolev, alojan qarьzdь kireditti qajьruv çəne vasqalarь çənindegі mindetteri orьndaladı;

b) Völinveјtin qoroja, saqtьq qorьna, tuqьm qorьna seriktik myceleriniң çalrь çьjьlsь belgilegen vasqа qorlarоja (osь ustapьn § II)ylester çьjarьladı.

c) Seriktiktiң caruvacılıq çьoьndarь öteledь;

ç) tabьstьn (zattaj, aqcalaj tabьs) qalоjanь seriktik mycelerine çumьs istep alojan eңbek kynderiniң sapьna qaraj völinedi.

Mal azьoьn völgende seriktik myceleriniң malen esepke alьp mal azьoь kem alatyьn seriktik myceleri onьn esesine vasqа tyrli өnim alojandaj qьluv kerek, vьraq sol seriktikte belgilenen eңbek ky-nine veriletin zattaj өnimniң kesimdi mөлcerinen aspav kerek.

15. Seriktiktiң çeke myceleriniң caruvacılıqьna qarасuv, çərdemdesyv çənindegі çьoьndar seriktiktiң ortaқ tabьsь esevinen çumsalmaj, caruvalarь sol çərdemnen pajdalanьp otьrojan seriktik myceleriniң özderiniң qaraçat esevinen çumsaladı.

IX-MYCELERDIN MINDETTERI ÇANA MYCELERGE ÖSER ETYV SARALARY.

16. Seriktiktiң өr bir mycesi seriktikke kirgende seriktiktiң ustavyь men tabьsьp ustapьn qojojan talaptarьna vaqьnuvoja çalrь çьjьlstьn, vasqarmanьn qavьlarьn orьndavoja icki tərtipten çьqraj vasqarmanьn özine tapsьrojan çumьstarьn, çurcьlьq mindetterin vulçьtraj orьndavoja mindetti.

Qoјam mylkine salaқ, nem qurajды qaravды seriktik qalqozqanuv isine vөгет çasav, tap ducranь vajдыn tajaоьn sooјuv dep tavadı. Qoјam mylkine salaқ, nem qurajды qarоjanь ycin nərettelgen A-C saјmandь vevmegeni vasqа tərtipi vuzоjanь ycin, vasqarma ajьrьtlarоja icki tərtip vojnca ajьp saladь (məselen: sөгis vevuv, eskertyv, vaqьtca çumьstan vosatuv, bьcьrap çana vasqalarь). Tyzelmeјtin myceler çənindegі seriktik vasqarmasь mundajlardь seriktikten çьjaruv tuvralь çalrь çьjьlsqa məsele qoјadı.

X-SERIKTIKTIŃ ISTERIN BASQARUV.

17- Seriktiktiң isterin çalrь çьjьlsь pen vasqarma vasqaradı.

Çalrь çьjьlsqa seriktikke kirgen yjlerdegi 16 çasqa çetken adamlardьn vərində qatьnasa aladı. Seriktik myceleriniң көp voluvьnan ja avьldardьn vьtьrandьlьoьnjan çalrь çьjьlsь caqьruv qьjьn volsa, onьn orьna өkilder çьjьlsьь caqьrьladı. Ökilder çьjьlstarьna varatyьn myceler çeke avьlda seriktik myceleriniң çьjьlstarьnda saјlanadı.

18. Ҷалрб Ҷылыс (ја өкilder Ҷылыс) сериктикти басқаратын ең қооғароҝ орн вольр есептелип, сериктиктиң ең маңыздь мәселерин еседи, басқармань тексерув көмесийесин сайлайдь. Олардың Ҷумьсь Ҷөниндеги нусқавдь бекитеди.

Ҷалрб Ҷылыс (ја өкilder Ҷылыс) сериктиктеги уйлердиң кемине Ҷарьсынан адамдар қатынасқандар заңдь вольр тапылады. Ҷалрб Ҷылыстың (ја өкilder Ҷылыстың) қавлыларь асық дауьс пен қавылданады.

19- Сериктик басқармасы бир Ҷылаҝа сайланьр сериктиктиң атқарув мекемеси вольр, сериктиктиң барлық истерин басқарады. Басқарма сериктиктиң Ҷумьстарьна Ҷарувасыльоҝна басцьльқ етув Ҷөниндеги mindetterди өз мүцелерине вольр берип басқарманьң тийисти мүцелерин өздерине тапсырьлоҝан иске Ҷаварть қылады, олароҝа муньң усын керек рьрава береди.

Басқарма қалқоз сайоздар белгилгенҶені рормь мен есеп қысар Ҷыргизип отьрады.

20- Тексерув көмесийеси басқарманьң устарть орьндав, өндирис Ҷоспарьн орьндав, мемлекет алдындаоҝь mindetterди, Ҷарттардь орьндав Ҷөниндеги Ҷумьстарьн тексереди көстени, мүлкти, дакументтерди есеп-қысарть тексереди, Ҷыдық (ја өкilder Ҷылыс алдында) есептерге өз қортандьсын береди.

XI-ҚАЛҚОЗ МЕКЕМЕЛЕРИ МЕН ӨЗ АРА ҚАТЫНАС

21- Сериктик өз Ҷумьсын тувра авдан дьқ Ҷер мекмесиниң басцьльоҝь мен Ҷыргизеди.

XII- УСТАРТЬ ҚАВЫЛДАВ.

22- Бул устар сериктикке кирген мүцелердиң Ҷылысында оқьльр толық тьсindiriledi

... (Ҷыл, аҝ, күн).

Ҷылыс устарқа қол қоювдь мьна азаматтароҝа тапсырьдь: 1 4
2 5
3

Көспели, сала көспели қазақ Ҷаруаларьна Ҷенілдиктер тувраль

Қазақьстан қалық көмесерлері кеңесиниң 1932 оҝы 13 еі неҝавирдеги қавльсь

Одақтық қалық көмесерлері кеңесиниң 32-Ҷыл 5-Х деги „Қазақьстанньң авыл Ҷарувасыльоҝь Ҷана мал Ҷарувасыльоҝь“ тувраль №1533 қавльсьна, Қазақьстанньң өлкелик партия көмийтети мен Қалық көмесерлері кеңесиниң 32-Ҷыл 14-Х деги „авыл Ҷарувасыльоҝь оның ичинде көспели сала көспели авдандардьң мал Ҷарувасыльоҝь“ тувраль қавльсьна уҝлестирип Қалық көмесерлериниң кеңеси қавль қылады:

1. Көспели, сала көспели қалқоздаоҝь Ҷана Ҷекеге кедей ортаца қазақ Ҷаруаларьньң авыл Ҷарувасыльқ киредетинен мемлекет салықтарьнан. Сеносентирдиң mindetti төлемдеринен, әксийелеринен қалып сыреги өткен мемлекетке бересек вольсь альваҝатын вольсьн.

2. Барлық көспели, сала көспели қалқоздаоҝь Ҷана Ҷекеге кедей ортаца қазақ Ҷаруаларь 1932-Ҷылдың 1933-Ҷылдың ичинде мьнадаҝ мемлекет салықтарьн Ҷана mindetti төлемдерди төлеуден вოსатыльсьн: авыл Ҷарувасыльқ салыҝынан, сув альманан, қавьрсьздандьрув төлеминен, мәденийет альманан.

3. Бул қавльньң 1-2- ьстатыларь мьна өмөндеги авдандардьң көспели, сала көспели қазақ Ҷаруаларь ретинде иске асырьлады:

Батысь Қазақьстан обьльсьнда

Орда, Ҷаңа қала, Деңиз, Ҷыль оҝ, Маңоҝьстай, Таярақ, Ҷымрьить, Ҷөрийип авдандарь

Ақтөбе обьльсьнда

Броҝьз, Тавьн, Ҷалқар, Оҝыл, Тороҝай, Батвақ қара, Арал авдандарь.

Оң тьстік Қазақьстан обьльсьнда

Қарсақрай, Қызыл қум, Қармақсы, Қызыл орда, Талас, Сөзақ, Қазаль авдандарь.

Алматы обьльсьнда

Балқас; Ҷет, Ҷувартав, Қоңғрат, Аҝгоз авдандарь.

Сығысь Қазақьстан обьльсьнда

Сьңоҝьстай, Қув, Қарқараль, Авьраль, Баҝан авыл авдандарь.

Қарақандь обьльсьнда

Қызыл тув, Екiнцилик, Нұра, Еңбекчилде, Сарь сув, ҚороҝалҶын, Ҷаңа арқа авдандарь.

Bul көрсетілген қeңildikтерден вај дөv-
lettiler caruvalarъ рајдалана алмајдъ. Овь-
льстьq кеңес көмijтetterine 20 кyннiң icин-
де бул caruvalардън атып атаp тизимдерiн
қасаp, тизимде бересек vorъстарыны, өндi-
рiлетiн керектi төлемдерiнiң сомасын көp-
сетip мундај caruvalардън сапын, олардън
төлемдерiнiң сомасын Ақса көмесеретiне
bildiryvge mindettesin.

4-3-ьстатыјада аталојан авдандар caruva-
ларынан басқа, төменде көрсетілген авдан-
дарда, мемлекет төлемдерiнен caruvasыны
өlsizdigine қарай vosатылатындардан тысқар-
ы көрпелi, сала көрпелi қалқоздаы қана
қекеce-кедеј ортаca caruvalар қојарыда
көрсетілген қeңildikтерден рајдаланын.

Алматы өвьльсында мына авдандарда
6000 caruвоја дејiн.

Өктөвiр, Алакөл, Ақсув, Кеген, Қар-
кент, Үрғар, Сув, Қаратаі, Талды қорыан,
авданыны Мичыр авданасы, Лепсі.

Сьоыс қазақьстан өвьльсында, мына
авдандарда 7000 caruвоја дејiн.

Қатып қараојай, Күреiн, Тагваојатај,
Zajsan, Қарма, Бел ақас, Bes қара-
ојай, Ертіс, Көкpekтi.

Bul ьстатыја војьнца қeңildikтердi ав-
кеңестерiнiң тизимдерiне қарай авдандық
кеңес көмijтetteri бередi.

Сьоыс Қазақьстан. Алматы өвьльстьq
кеңес көмijтetterine 5 кyн icинде бул ьс-
татыјада көрсетілген авдандардън әр қайсы-
сындаы алым-салықтан vosатыатып ca-
ruvalардън сапын белгилевге mindet etilsin.

5. Ось қавльны 3,4 ьстатыяларына да
аталојан авдандароја вьыл 17 sentөvirden
кејiн көсip келген басқа авдандардън ca-
ruvalары қојары да көрсетілген қeңildik-
терден рајдалана алмајдъ.

6. Овьльстьq кеңес көмijтetterine 20
кyннiң icинде Ақса көмесеретi де ось қав-
льны 3,4 ьстатыяларында аталојан авдан-
дардън әр қайсысында қyрген қана ось қав-
ль војьнца өндiрiлмејтiн болојан төлемдер-
дiң аттарыны сомасын bildiryvge mindet
etilsin.

Қазақьстан қалық көмесерлерi кеңесi-
нiң ақасы: ЫСА УЛБ.

Қазақьстан қалық көмесерлерi кеңесi-
нiң is басқаруысы: АЈТҚОҒА УЛБ

Redәktirler Musa uly
Қолдысая uly
alqasy: Ермаојамбет uly
Lepes uly
Nurmuqamбет uly
Tөлер uly
Қандос uly

Вақытca қаварты redәktir: Ермаојамбет uly

Редактор А. Ибмагамбетов.

Тех. редактор И. Малиновский.